

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XIII Nr. 21 (707) 26 mai 1966

ORGAN SAPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

8 pagini 10 lei

ADÎNCĂ ȘI GENEROASĂ SIMȚIRE

Patru zile fierbinți de entuziasm, patru zile în care Iașul și vechea cetate de scaun a Moldovei au stat în atenția întregii țări.

Iașul și Suceava — cele două inimi gemene ale Moldovei, orașe glorioase vibrând intens de pulsul istoriei, capitale ale unor regiuni astăzi multilateral dezvoltate, cu o industrie în plină înflorire, cu mari realizări în toate domeniile activității umane, înfrate, alături de celelalte regiuni ale țării, în circuitul civilizației socialiste, au îmbrăcat haină de sărbătoare, întîmpinînd, demne de tradițiile străbune, oaspeții cei mai dragi: conducătorii partidului nostru în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Alături de toți oamenii muncii din patria noastră, scriitorii, oamenii de cultură și artă, au urmărit cu viu interes această impresionantă demonstrație de dragoste și atașament pentru partid, pentru politica sa profund patriotică, devotată intereselor poporului, emoționată pînă în adîncul sufletului de omagiu tulburător adus de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, memoriei genilor creatoare ale poporului român, vîrstare ale acestor bătrîne și celebre pămînturi, sîntite de vitejia și dragostea de glie a plăesilor lui Ștefan Vodă și luminate apoteotic, în admirația întregii lumi, de Luceafărul lui Eminescu.

Vizitînd această parte a României socialiste — a spus la înfrînirea cu activul de partid din regiunea Suceava, tovarășul Nicolae Ceaușescu — am adus un omagiu lui Ștefan cel Mare, voievod al Moldovei și, am putea spune, al tuturor românilor, care timp de aproape 50 de ani a lînut sus steagul luptei pentru neatinare, contribuind ca România să existe și să se înalțe tot mai mîndră spre soare. Atît la cetatea din Suceava, cît și la minăstirea Putna ni s-a vorbit cu entuziasm de trecutul de luptă al acestei țări și al țării noastre. La cetatea de scaun ni s-a vorbit despre distrugerile care au avut loc și despre preocuparea de a păstra și restaura acest monument istoric, pentru a înfățișa oamenilor muncii trecutul minunat de luptă al poporului. Desigur, tovarășii, astăzi nu mai ridicăm asemenea cetăți. Ridicăm însă noi cetăți care nu vor mai putea fi distruse de nimeni. Cetățile noastre sînt industria, agricultura, știința și cultura. Un popor care are o industrie puternică, o agricultură puternică, o știință și o cultură înaltă va dăinui peste veacuri și nu va putea fi niciodată înfrînt.

Am lînut să aducem omagiu nostru memoriei marelui poet național Mihail Eminescu, acela care o dată cu opera sa literară a făcut să apară pe bolta culturii românești un astru ce va străluci în vechi de vechi, revărsînd lumina și căldura în sufletele oamenilor, al poporului nostru. Aducem, de asemenea, un omagiu lui Ciprian Porumbescu, George Enescu, care au făcut să răsună melodia duloasă a muzicii românești în întreaga țară și pe toate continentele lumii, melodie care arată ce suflet minunat are poporul român. N-am putea să nu reamintim memoria lui Nicolae Iorga, istoric și patriot, care prin activitatea sa a adus o contribuție de seamă la cunoașterea trecutului poporului nostru. Suceava, regiune a patriei noastre, Bucovina, a dat mulți oameni de seamă. Cîștinind memoria lor, prețuim tot ce a fost bun în trecutul poporului nostru. Fără acest trecut n-ar exista nici prezentul, și n-am putea facei nici viitorul. Socialismul, comunismul, se bazează pe tot ce omenirea a dat mai bun în toate domeniile de activitate în decursul veacurilor.

Este aceasta o apreciere înaltă pe care partidul o aduce trecutului glorios, marilor figuri de luptători, cărturari și creatori care și-au pus întreaga putere de muncă, geniul și sufletul în slujba propășirii neamului; cuvinte emoționante îngemănînd în ele trecutul cu viitorul, îmbrăbîntînd cu patos fierbinte, patriotic, pătruns de puternic spirit comunist, inimile contemporanilor. Antrenînd întregul nostru popor în vastul program economic trasat de Congresul al IX-lea al partidului, urmînd realizarea și depășirea obiectivelor majore înscrise în direcțiile de dezvoltare și coordonatele cincinalului, cu acel simț al concretului și-al confruntării cu viața, în individuală legătură cu oamenii muncii, cu constructorii socialismului, pe care științific și perseverent partidul a stabilit-o în practica sa, conducătorii de partid nu și-au concentrat atenția numai asupra obiectivelor strict industriale, de interes național. Nimic nu a fost neglijat, uitat, trecut cu vederea: culturile cîmpului, buna gospodărire a spațiilor industriale, condițiile de muncă și trai ale oamenilor, necazurile și bucuriile, ca și sentimentele lor față de locul lor de baștină și de trecutul îndepărtat prin care sînt legați cu mil de fibre. Vizita la Mircești, la „poetul ce-a cîntat — cum a scris tovarășul Nicolae Ceaușescu în cartea de onoare a casei memoriale — cu adîncă și generoasă simțire „Deșteptarea României”, exprîmînd în stihuri înfrînte vîsul de unire al întregului popor român, idealurile de neatinare și propășire care își găsesc astăzi împlinirea în patria noastră socialistă, a fost nu numai un omagiu adus unuia dintre cîtorii limbii și literaturii române, dar întregului sir de bărbai iluștri, de la Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo și Negruzzi, pînă la ultimul „pașoptist” și „untonist”, care și-au pus într-un fel sau altul viața și sufletul în slujba patriei. Mindria pentru tot ce e de preț, minunat și reprezentativ ca duh al națiunii noastre, de la cetățile de apărare pînă la Ipotești sau Livezi, satul lui Enescu, vetre ale omeniei, gîndirii și geniului poporului român. E un fapt și un îndemn pentru permanența memoriei pămîntului românesc. O dovadă, în sîrul neîntrerupt de dovezi, a gîndirii cu adevărat marxiste, largi și armonioase, a partidului nostru, ziditorul noilor cetăți ale României moderne, socialiste, „industria și agricultura” așezate alături de „știință și cultură” și care, cum a spus tovarășul Ceaușescu, nu vor mai putea fi distruse de nimeni! În acest context (societatea și rosturile adînci ale prefacerilor revoluționare văzute ca un tot armonios, unitar, construcția vastului edificiu material în deplină concordanță cu cele mai înalte zboruri ale spiritului), vizita conducătorilor de partid la Ipotești, acasă la Eminescu, constituie un moment înălțător, un vibrant omagiu adus geniului eminescian.

Cuvintele înscrise în cartea de aur a casei memoriale de secretarul general al partidului ne tulbură adînc, stimulîndu-ne zborul spre creația „strălucitoarelor vremuri” pe care le trăim: „Aici, la Ipotești, de unde s-a înălțat în strălucire universală Luceafărul geniului poetic național, cîștinînd cu emoție memoria nepieritoare a celui mai iubit poet al neamului nostru — Mihail Eminescu. Visul lui de dreptate, de libertate și înălțare a României, cîntat în vers de aur, se împlinesc în strălucirea vremurilor noastre, cînd întregul popor, deplin stăpîn pe propria soartă, își construiește viața nouă, socialismul”.

Al. I. GHILIA

Vizita conducătorilor de partid și de stat la Casa memorială Eminescu din Ipotești

MOLIFTUL

Ți-aduci aminte Bradule și frate?
Erai în munți o mamestată.
Acoperei cu slavă și cerul și pămîntul.
Erai în culmea ta Prea Sfințit.
Se odihneau din zbor și lungă cale
Șoimii-osteniși pe ramurile tale.
Erai și cuib de vervețe sure
Crescute în pădure.
În umbra ta, de-ți mai aduci aminte,
Citeam și căutam cuvinte.
În frumusețea ta de chiparos
Leșea cuvîntul mai frumos.
Mă ajutați, cînd nu puteam găsi
Încrucșarea lor de miazăzi.

Cum te simțezi cu brațele tîdiate,
Ajuns un stîlp cu stîlpii din cetate,
Cînd șoimul se rotește de-asupra sfinței moaște
Și nu te mai cunoaște?

Tudor ARGHEZI

23 mai 1966

Ți căutam

Ți căutam pretutindeni
Cu o diogenică sete de ei găsi
Pe cei ce-au aruncat între noi și scorpia
vânt

Pieptenul, și au făcut munți,
Peria, și au făcut păduri,
Oglinda și au făcut lacuri;
Pe cei ce-i aveau între ei
Pe Strîmbă Lemne,
Pe Sfarmă Piatră,
Pe Ochilă,
Au prins scorpia și au făcut-o unestă.
Au ridicat unealta la rangul
De demnitate umană;
Ștreangul
Lau dezlega din jurul gîtlejurilor
Chinute, dirze, și i-au făcut coroană;
De atunci vezi cap lîngă cap încoronat

În țara lui popor împărat
Ți căutam pretutindeni,
Cînd i-am găsit,
Erau ca tot poporul din mit.
I-am văgat dincolo de o mie de semne,
Negre catarge pe dealuri cu singele negru,
Albe geometrii cu suflet și vîră,
Erau acolo urmașii lui Strîmbă Lemne.
Ai lui Sfarmă Piatră,
Țărani din podgorii pe getice țării,
Navigatori cu seceri prin marea de alac,
Trecutul cu prezentul uman pe solul dac...
I-am înțeles. Am știut că sînt ei,
Contemporanii,
Părinții mei.

Radu BOUREANU

In pagina a 7-a:

DIALOG

IOVIDIU PAPADIMA
ION BIBERI:

**FOLCLOR
ȘI SPECIFIC
NAȚIONAL**

LECTURI INTERMITENTE (III)

Un recent articol, „Cartea de buzunar” („Seto-
ta” din 13 mai 1966), al lui Zaharia Stancu
reamintete un nume și o operă, *Iarna bărbă-
ților* de Ștefan Bănulescu, despre care lmi pro-
pusese să refer în mod special, speciale fiind
impresionările lui care au luat cunoștință de
existența și excelența acestui volum de romane.
Pe toamna, Uniunea Scriitorilor distinge ca unul
din premiile ei *Iarna bărbăților*, și ar fi fost,
poate, prilejul cel mai omerit să salutăm din
nou, cum făcăm pe vremuri — de pildă, acum
patru decenii, cînd Plumb-ul lui Bacovia, aprut
în preziile primului război și înregistrat drept
o curiozitate, era consacrat, la recitările lui de
peste zece ani, cu o distincție a vechiului S.S.R.
— eficacitatea premiilor literare. Fiește, nici un
premiu din lume, și tentativele n-au lipsit, n-ar
fi în stare să învieze un leu mort, dar pe freni-
picul unei cărți excelente — și *Iarna bărbăților* e
din rîndul lor — unui premiu literar îi stă tot atît
de bine, precît stăteau „mărgelele de sticlă verde,
care saltau pe pieptul jersului roșu și umflau
al Vici”, trupea frumoșe galant din totia
nuvelei”. Și cetitorii își reamintesc
cît de dramatică, dar și umană, în același timp, e
confruntarea dintre cele două femei pe duna de
nisip, unde Fenis mai speră să afle un leu ne-
ameninat de spele sporului, în care să-și to-
gosească copilul mort, pe care, totuși, demonia
Vici, repudiată, îl va înhuma în sat, sub du-
measa din cancelaria școlii, cu abecedarul pe
piept, deoarece copilul, cum spune ea, „e învîtat
bine”. Dar la vremea aceea, a premiilor, și a lau-
delor binemeritate, lectura nu miera cu puțință
Iarna bărbăților nu-și sfîrșise încă periplul pe
la amatoarele și amatorii dornici de lecturi fru-
moase. Prin martie, cred, izbuteam să reintro-

ta posesiunea exemplului meu și, cam tot pe
stancu, cînd lucii mi l-a scribătușem din scoarță
la scoarță, am asistat și la reprezentarea piesei
Somnule de Eugen Ionescu. Departo de mine gin-
dul de a prezenta scurte. Poate că m-am aflat
într-o dezavantajată stare de receptivitate, însă mi
s-a părut, vorbesc de spectacol, că regia nu-
poate să valseze tot clar-obscurul, toată melan-
colia, în care se cucerese și evoluțea poveștea
acelea de pe scenă, mult prea zgornțoasă și prea
stridentă pentru niște spectatori trăind din refuzii
ale trecutului. Nu cunoașteam textul originalului,
cum îl știam pe al *Rinocerilor*, al cărui prim act
mă încolțea, în timp ce următoarele mă nedu-
meria, cu toate că un bun cunoașcător de teatru,
iar de cel al absurdului îndosebit, ținea să mă
convîngă că *Rinocerii* nu-s făcui pentru lectură,
ceea ce mi s-a părut enorm, cît pentru scenă,
asa că nu știu în ce măsură greșesc împărțind
impresia mea, după care textul original ar fi
trebuit supus unor serioase rejecțiuni. Așa sau
altminteri, fapt este că, la sfîrșitul spectacolei,
în timp ce cortina se lăsa în aplauzele entuziaste
ale spectatorilor, mă treziam apundîndu-mi: „o
mie de Scavone nu fac cît prima novelă din *Iarna
bărbăților* de Ștefan Bănulescu”. Opinie, la care
tin, oricît de categoric ar părea, și oricît ar
trebui să mă pună în garda ingerențele presei
suspense, dezînțuite de ultima piesă a lui Eugen
Ionescu, *Solera și foamea*, jucată la Comedia Fran-
ceză și dintre care, totuși, mă voi opri la două,
ce mi se par din alia plămădită. În plină esta-
tofiă” se numește articolul din *Les Nouvelles
Littéraires*, al lui Gabriel Marcel, ale cărui cronici
dramatice le-am urmărit ani de-a rîndul în pagini-
lele hebdomadarului parizian, mare admirator al
Elviei Popescu, nonagenar, bănuiesc, membru al

Institutului, mie de statură, plin de vîgîdare, cum
mi-l aminteam dintr-o relatare a lui Tudor Vianu,
ce-l înfrînise cu vreo zece ani în urmă, la un con-
gres internațional de filozofie, pe care-l văd pără-
sînd, în chip de protest, cu pașii săi mărunți, în
scara premierii, sala Comediei Franceze, și al cărui
articol asimila cazul lui Eugen Ionescu unei mai
vaste conspirații publicitare, admisibile în ordinea
economică, dar ale cărui obiective le demasca și
dezaproba în ceea a literelor și artelor. De cu
totul alia factură și al spirit și „bloc-notes”-ul
de sîmbătă 5 martie, din *Le Figaro Littéraire*, al
lui François Mauriac. Și lucrurile se explică, date
sînd temperamentele și formația celor doi scriitori.
Mărturisind, dintru început, că nu agreează visu-
rile... altora, nici cele din cărți și, cu atît mai
puțin, pe cele din teatru, François Mauriac își
rememorează cu duioșie timpurile cînd făcea cri-
tica dramatică la *Revue hebdomadaire* și la *Nou-
velles Lettres Francaise*. „Pe vremea aceea, teatrul
mai era pentru mine o desfătare; nici o piesă
n-avea caracterul acesta „clinic” din *Sereno și
foamea*. Un singur spectator părea să nu sufere
ieri seară: scumpul și eminentul meu confrate
Jean Delay; pentru că-l pasionau psihistria, și
pentru că nu toți clienții săi sînt, lmi închișii,
la fel de interesați, ca Ionescu și că nu toți
au putința să mobilizeze pe Robert Hirsch (in-
terpretul principal) ca să le încarneze fantasmale”.
Printre îndoile și rezerve, ironice, François Mau-
riac nu e, totuși, mai puțin categoric: „În ceea
ce mă privește, lmi dau seama că a face critica
critica Impresia asta de fund-de-sac, pe care
ne-o dă teatrul de azi, de drum mort ce duce în
țînături impresice, mi-o face și pictura, și de
asemenia și muzica. Toate drumurile astea moarte...

Dar dacă voi fi fiind, cumva, eu cel mort?
Privesc petele astea de pe pînza pe care un om
a avut tupeul să o sorneze. Mă uit la Robert
Hirsch care se epuizează și se deshidratează pe
scena asta ilustrată pentru singura plăcere și sin-
gural profit al lui Jean Delay. Pictura asta și
teatrul asta încetă, oare, pe tinerii de douăzeci
de ani de astăzi, cum mă înceta la vîrsta lor pe
mine teatrul Vieux-Colombier al lui Jacques Co-
péau? Ultima coloană a „bloc-notes”-ului este
un fervent apel, pe care numai un credincios ca
François Mauriac îl putea adresa „scumpului” du
Ionescu”, evident nu întru convertire, dar pentru
a-i sublinia cît de greit o dramă acestei dez-
umanizări a omului. „Cine v-a spune că viața
n-are sens?” Întrebă Mauriac. „Putem oare să
înfruntăm ceva? Da, putem, grație acelei iubiri
fără de moarte, din lăuntrul nostru, și care e
eșai noi-îngine dect noi”. Dar temelii la toate,
e că oamenii își iubesc nenorocirea, mai ales noi
scriitorii, pentru că din ea ne hrănim”. Dar dacă
nu e o pledoarie la convertire, această ultima
coloană nu o însușează mai puțin. „Ca Ființa
infinită ar fi Tatăl nostru, înțeleg că nu e crea-
nem mîntuirea ce ne-a fost dată. Dar dacă, totmi,
ar fi adevărat? Ce e mai grozav, scumpe Ionescu,
e că este adevărat. Trai mîsurii din *Moartea
ajunge ca să ne-o dovedească*” (sublinierea
noastră).

Din fericire, astfel de probleme, așa zicînd
teologale, nu-și au rostul cînd avem a discuta
nuclele lui Ștefan Bănulescu. Cel mult, dacă

PERPESCIUS

(Continuare în pagina 2)

Ori de câte ori colaborăm pe scena
anilor și încercăm să reafirmăm
destinul literar al lui Octavian
Goga, un sentiment de umbră ne
cuprinde. Poetul cu glas de trâm-
bă, apărut într-o epocă ce dă-
dea semne unei obșesive lirice
ce abia începea să se deprindă a
canta pe strunele viorilor și în
acordurile distanțate ale flautelor
de mătase, poetul care nu cerea
honorar versurilor pentru a plînge
propiile sale durități, ci jalea unei
lumi de străni împăiați, poetul
care a cules admirația unor oas-
meni cu vederi estetice și gusturi
att de diferite de la Titu Maiorescu,
s-a vălăguit de timpuriu, după
două decenii de efervecență liri-
că. La cumpăna marcată de pri-
mul război mondial poezia lui
Octavian Goga a rămas la acest
hotar, nu a mai trecut dincolo, nu
mai însoțit mersul înainte al li-
teraturii românești decât dispo-
nibilitățile nui lipseau, deși na-

știnam opac la înfrînșile poetice,
deși ecouri ale simbolismului erau
prezente încă de la începuturile
sale, deși densitatea lirică a ver-
sului în lupta cu retorismul este
vădită în volumul sau postum.
Ceea ce cred, trebuie să mă-
rităm aici, e faptul că fiecare
nouă lectură din opera sa ne în-
trește convingerea că versurile lui
nu au numai o valoare istorică.
Se află risipite în strofele lui
imagini de mare și adevărat
poetic, întorsături lirice uimitoare,
acorduri stralătute de fiorul
emoției proaspete.

Pormind de aici, micromonogra-
fia Octavian Goga publicată re-
cent de Ion Dodu Bălan izbutese
să ne dea imaginea vieții și a
operei lui Goga printr-o strînsă
demonstrare realizată deopotrivă
cu mijloacele istoricului și ale
criticului literar. Pentru că au-
torul acestei cărți practică de mai
bine de zece ani ambele disci-
pline. Condiția indispensabilă
pentru a realiza o monografie în
adevărul înțeles al cuvintului,
o monografie care să nu rămână
la stadiul simplei expunerii arbi-
trarice și nici să nu rădăcească
prin hățșul unor afirmații lipsite
de acoperire istorică, Ion Dodu
Bălan este mai înainte de toate
un pertinent cunoscător al cul-
turii din Transilvania, după cum
o dovedește și ediția din *Tratatul*
lui Slavici. Simți această încă din
primele pagini ale cărții care e-
voacă nu numai tradițiile literare
ce au contribuit la formarea tîna-
rului Goga, dar și întreaga at-
mosferă socială și spirituală tran-
silvănească a epocii de la sfîrșitul
veacului trecut și începutul se-
colului nostru. Se face distinc-
ție între două momente: unul în
care s-a născut și s-a dezvoltat
poezia lui Goga și celălalt, în
care s-a realizat opera sa literară.
De aici, astăzi ocoliul nostru
lucid căută să aleagă din ceea ce
Goga a lăsat posterității tot ceea
ce a fost într-adevăr valoros, tot
ceea ce a contribuit efectiv la
progresul literaturii noastre, tot
ceea ce el a adus nou în viața
noastră spirituală. Și monogra-

fia lui Ion Dodu Bălan ne re-
stitue această imagine într-o de-
monstrare riguroasă ce unește
deopotrivă obiectivitatea criticu-
lă și talentul unui mînuitor al
cuvintului ce stă de-a frazele
și plasticitate. În siml monogra-
fiilor de istorie literară aparute
în ultima vreme, cartea lui Ion Dodu
Bălan demontează, alături de ce-
ralitate, vitalitatea acestei tineri
generații care abordează acum, cu
rezultate ferice, momentele-cheie
și figurile proeminente ale cul-
turii românești.

Din filele cărții lui Ion Dodu
Bălan desprindem imaginea unui
scriitor multilateral, poet-dramaturg
(și aici se vede cu relevanță
pertinentele consideratii asupra
legendei Mesterului Manole în li-
teratură română), traducător și
memorialist. Analiza estetică a li-
ricii lui Goga mi se pare a fi
remarcabilă, cu observații reve-
latoare de ansamblu și de aman-
șunt, deși anume consideratii a-
supra retorismului și dialectis-
mului ei se impun, după cum
întîm o încredere estetică a publi-
cității lui în istoria ziaristicii
noastre se cerea realizată. Desi-
gur, anume puncte de vedere nu
pot afla o ratificare unanimă. Mă
gîndesc în special la evaluarea
artistică a operei lui Goga pe
acelai medieră. Dar ceea ce
mi se pare important este a-
ceastă demonstrație riguroasă a
valorii și contradicțiilor operei
lui Goga, această situație a ei în
istoria literaturii noastre. Cu pre-
zicia unui istoric literar mat, Ion
Dodu Bălan ne restituie im-
aginea adevăratului Octavian
Goga.

Valeriu RAPEANU
T. VIRGOLICI:
„Dimitrie Anghel“

Nu s-ar putea spune că opera
lui Dimitrie Anghel nu a reținut
atenția istoricilor și criticilor
noștri literari. Cei drept (excep-

ție fac C. Călinescu și mai ales
Serban Cioculescu) nu monogra-
fiile. Dar de la N. Iorga și E.
Lovinescu pînă la Perpessiciu,
M. I. Dragomirescu sau Valeriu
Rapeanu, majoritatea comenta-
rilor, ocupîndu-se de un aspect
sau altul al ei, i-au subliniat re-
petat valoarea, văzînd în „poetul

scriitorului, la poezia și proza a-
cestuia, la integrarea lui în spiri-
tul veacului, pentru ca azi, pe
bază unei metodologii care să
poarte amplitudinea comentari-
mărilor, să putem vorbi efec-
tively de un Anghel văzut de Vir-
golicu. (Ca lucrul e posibil ne-o
dovedește un capitol ce uclă con-
sacrat publicisticii, unde pu-
nităteazvoarele critice nu la
simplicitate de autorul studiului
și a interesului observării
cu privire la sensurile polemice
lui Anghel și la arta pamphletu-
ră. N-am pretenția (aș fi
absurd) ca fiecare interpret să
restitore opinile predecesorilor.
Nici nu e cazul. Dar, apăsînd
pe numele lui particular, aruncînd
în discuție un sistem de asociații
și disociații noi, T. Virgolicu
are) creștea prețului său mînuitor
sensibil conștient de probleme,
punctul central și a contrastului
o altă imagine de ansamblu a lui
Anghel (omul și scriitorul) de
cra tradițională.

Teodor Virgolicu e un istoric
literar înzestrat, bine informat,
meticulos. Acum vreo douăzeci
de ani publică și versuri (într-
altă, în *Naptimea* lui Călinescu),
vădînd sensibilitate, capacitate
de a transigura realitățile con-
temporane, fantezie. Sînt însuși
care, justificate, leas dor
mai exploatează și studiile sale
de critică și istorie literară. Pen-
tru ce o carte ca aceasta (și alta
viitoare) să nu fie doar utilă,
interesantă și originală (în
sensul superior al cuvintului).
Curajul de a fi tu însuși e, se
pare, necesar nu numai poezilor,
prozaților sau dramaturgilor,
ci și istoricilor literari.

Aurel MARTIN

SĂPĂDI
TA
TO
MIRIA
NA LA

UN ÎNCEPUT BUN

„SITUAT PERMANENT -
NU PRIN EXCLUDERE“

CONFESIUNI
LITERARE

IPOTEZA

ULYSSE

PAGINA 2

GAZETA LITERARĂ

Eugen SIMION

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

GAZETA LITERARĂ

</

CULCAT ÎN IARBĂ

Culcat în iarbă
Pipăi pământul
Ca pe niște clape de pian.
Și-ncep ierburile să cînte-n cor
Împreună cu păsările călătoare
Venite din sud.
Se clatină cîntînd grînele verzi
Cîntă tractoristul pe mașina lui,
Pe cînd sămînța de aur a porumbului
Sărută lumina
Înainte de a se așunda sub țărînd.
Cîntă undeva apele
Prăvălite din munte
Ori sărutînd elicea turbinelor.
Cîntă gizele bete de soare
Și aeroportul ca o prisacă.
Apăs pe clape
Și pămîntul începe adînc
Ca-n cîntecele bătrînești
Să-și aducă aminte.
Apăs apoi pe clapa inimii
Și-ncepe să gingurească dragostea
Trezită din somn —
Ginguresc în stejar
Porumbeii sălbatici.

STEUA CEA NOUĂ

Care e steua ce joacă pe mare?
Nici nu răsare nici nu dispăre.
Ci-și moaie părul de raze blond
Pe margine la orizont.
Acum se-nalță, acum se-neacă.
Cine o ține ca-n sus să nu treacă?
Cine-i legă ghiulele de-aripi?
Ori cine-ar fi, lasă-l să fie,
Stea nouă, stea nouă, tu să nu îți pi.
Ora ta, ora ta dat e să vie.
Marea coboară, cerul se-nalță.
Și uite noaptea sandala-și descalfă
Și semne-și face, șoptind: „N-ai venit?”
Te-așteaptă-n iatacul ei din zenit.

PISICA
ȘI
PASARE

ÎN COR SUNAU...

În cor sunau cocorii trompetele lor triste
Prin noapte strecurîndu-și sub stele
unghiun zbor,
Iar ziua, printre norii ca giulgiuri și batiste,
Pierdute-n marea goană de vîntul trecător.

Adesea prinși în file de cer și mări-albastre
Ca un zălog în carte la versul mai duios,
Simbol mi se părură-ntr-o inimă noastră,
Să nu uităm furtuna și tot ce-a fost frumos.

Dar unghiul ca o lance ne-a despicat
destinul
Și ceru-i azi cu nouri și marea e de plumb
Și razele luminii nu se mai scurg ca vinul
Din ochii mei de peatră pe chipul tău
cel scump.

CELOR DIN SCUTECE

Considerați-mă doar treaptă
Pe care de te sui
În depărtări privirea dreaptă
Vede ce înco-nvire.

Cum de pe-o culme încă-n umbră,
În neguri și răcoare
Vezi dîncolo de noaptea umbră
Cum soarele răsare.

GAZETA LITERARĂ

versuri de MIHAI BENIUC

A voastră-i roata uriașă
De vis și de căldură,
Voi, azi în scutece și fașă
Cu biberon în gură.

PRISACA APRINSĂ

E ceva ce-n inimă te doare,
E ceva ce-n amintiri nu moare.
Cine oare te-a strigat în vis,
Te-a strigat în vis și n-ai deschis,
N-ai deschis tăcerea ta de peatră
Rece-n tunecată, fără vatră?
Golul dinăuntru-i cu fantome
— Cine-n el nu pierde-acea om e! —
Te-ai decis mereu s-ascuți de-acum
Înima ce-n timp își face drum
Ca mineru-n galeria sumbră —
Cine oare-n galerie umbilă?
Cineva din cealaltă parte.
Nu răspunde galeria-n moarte?
Ea te cheamă. O ai auzi?
Ai văcut-o? Și s-a născut.
E părere, nu-i deci: părere.
Cît auzi, nu e deci: țâcere.
Înima e ca un firmacop,
Pieptul abatajul ei: top, top!
Creierul, prisacă-aprinsă-arsuncă
Cugete albine-n noaptea timp.

PAN

E luna mai, so cîntă! Singură cîntă.
În lac
Își dansează fiecare copac
Imagina răsfriată.
Cu rochia-n sus dansează lălele,
Ginguresc turturile.

Pitit-în brînci

S-ascunde umbra după stînci
Ori se uită de după trunchiuri de ulm
și stejar.

Soarele-i ca un morar
Ce-a măcinat lumină
Peste grădina.
Poate mi se pare, dar eu cred
Că din livada-nmiresmată
E însuși Pan cel ce mi se-arată
În chip de ied.

FĂ UNDE-I SCORBURA...

Fă unde-i scorbura un cuiub,
Fă ugere de stalactite în peșteră
de stalagmite,

Răsari sub frunze veștejite
Fără da veste nimănu;
Fii rădăcină, floare, rod,
Fii padină scaldată-n soare,
Te-nținde peste ape pod,
Din stînci ieși apă curgătoare.
Să nu te sperii cînd te chinui,
Esențiali-i să continui.

Iar bucuria cea mai înaltă
E să-ți fi fost viața-nvoaltă
Și altora să dee-avînt
De trăinicie pe pămînt.

FII TIMPULUI...

Fii timpului cocorul unghiular,
Despică spațiul către țări deduse
Și nu țînji cînd vezi ostrov ori far
Ori cînd păreri te-ncercuțiesc apuse.

Furtunile? Le știi bătrîna tuse.
Ridică-te-n ținutul pur stelar
Acolo unde raze-ncruciate nu se
Amestecă-n slinosul strat murdar.

Geometria gîndurilor tale
Nu o lăsa să cadă ca petale
Topite-n trecătoarele plantații,

Cînscri-o mîndră printre constelații
Și ca un flutur, ce urmașii săi
Nu-i vede, treci în noi astrale văi.

AU FOST ÎNTREBATE...

Au fost întrebate și rimele.
„Dărim-le!”
Au răspuns
„Acele blocuri
Și fabrici cu țiduri de beton armat
În care noi nu găsim locuri
De ascuns
Nici pulverziciuni de vîncal.”
Au fost întrebați și bancherii.
„Ridicăm, pînă la capătul erei,
Alte noi.
Dar faceți odată război!”
Atunci începu să fiarbă
Mulțimea cită frumză și iarbă.
Rimele-cu fugit în adăposturi
Sub țărînd, iar bancherii,
În grasele lor posturi,
Căutau criterii
Și principii
Pentru salvarea lor și a clipei.

TUNEL

Prin tunelul-tunel
Ce peste monstru a răzbit,
De se julină solzii de pe el
Și pe pereții nopții s-au lipit?

DIMINEAȚA

Patru picturi de ION GHEORGHIU

FLORI

Pe unde-i Calea cea de lapte,
Atîrse cu spinarea
Acoperișul tău, bătrîna noapte,
Și-l ridică mai sus, boltindu-l,
Și țî-a lăsat o grindă ca argintul,
Ori poate că-i de aur și de platină
Și beznele oricît o mai apasă
N-o clatină
Și-n jos nu se mai lasă.
Și cite astre s-au desprins din trupu-i!
Încît întregul orizont ca stupu-i
Pornit în veșnic roi
Către apus

ȚARANCA

Înapoi
Încotro și monstrul s-o fi dus
Iar veșnicia după el se-nrdumă
Ca după vas pe mare
O coadă de spumă
Lungită de la pupă-n depărtare
Unde-va într-o irizare de-o miune de miune
Din vastele nemărginiri
Stai tu, poetule, visînd iubiri,
Cîntînd iubiri
Și sapi în infiniturile proprii
Crezînd că poate dai în fundul gropii
De o ieșire din cilfosul tot
Ce te va pune dintr-o dată
Cu feara de demult plecată
Bot în bot.

LECTURI INTERMITENTE

(III)

(Urmează din pagina 1)

„privilegiul PE GOL”, cum spune un citat din
„Măști”, povestea de noapte pe care scriitorul
Grigore Nereju, dăruiește cititorilor în această
față de lume. Este o povestire în care sînt
măști, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar și un artist înțelept care a știut
cîntecul și a știut să-l scrie. Într-o noapte
de noapte în luna Apocripă și apoi în cîntec,
a femeilor timorează din Kumbair, fie mai ales, în
navele Legătura roșie. Descoperirea acestei date,
sînt de conformă cu atmosfera înconjurătoare
a satului Glava, unde se desfășoară evenimentele
novelei Vară și rîcol, în Ștefan Bănuțescu
nu numai un adînc spirit analitic, de vigoare
modernă, atenț la aspectele sociale, în ceea
ce are ca mai izbitor, mai păcătoasă, mai rar
izbit, dar

„PROBLEMA SPINOASĂ A NOPTILOR“

de george-radu chirovici

GEORGE LESNEA

CA MINE

Ce bine mi-i pe-acest pământ,
Să umblu sub al lumii nufăr,
Să rid, să mă-nfrizez, să cînt
Și bucuras să fiu că sufăr.

Că pot de toate să mă mir,
Că năzuiesc, în libertate,
Că pot să cred și să respir
Și văd în orice om un frate.

Strînși în braje se rostogoliră
Către văgăduțele adînci.
Și roind pe urma lor porniră
Pietrele desprinse de pe stînci.

Ci tăcerea piscurilor grele
Nu a fost cîntăci nici un pic,
Tot aceeași lună-i printre stele,
Ca și cum nu s-a-nîmplat nimic...

BECIUL

În peșteră de stîncă din veacuri adormite,
Cu pîntecul pe bezna încremenit jos,
Își rumează alene butoaiele-nghite,
Balourul de piatră al beciului solzos.

Îar cînd cu chei un four sosește să-l deștepte
Ș-orăcioșele broasca de fier sunind din plin,
Pe gura largă căscată cu negri dinți de trepte,
Răsufliu de răcoarea miroznelor de vin.

AL. CAZABAN

S-a stins din viață, în vîrstă de 94 de ani, Al. Cazaban, prozator fecund, discipol măturisat al lui Caragiale, înrudit prin vînzare, univers tematic și tipologic, cu Al. Balabaș, I. A. Bassarabescu și I. Al. Brătescu-Voinești. S-a născut la 6 octombrie 1872 în Iași. A urmat liceul în orașul natal și apoi, vreme de doi ani, Școala de arhitectură din București. De-a lungul deceniilor, a practicat profesii diferite, fără a deveni robul vînzăriei și, mai ales, fără a urca treptele vînzăriei ierarhii. A fost corector la ziarul **Românul**, învățător în comuna Brîncoveni (fostul județ Roman), desenator tehnic, agent veterinar, funcționar la serviciul de poduri și șosele, gazetar, dîruindu-se, de fapt, unei anime pasionii: vînzăria. Expedițiile sale cinetice i-au îngăduit să cunoască bine țara și cu deosebire Bărăganul, să intre în contact cu psihologii dintre cele mai interesante, așa cum slujbele avute într-o instituție sau alta l-au familiarizat cu lumea impetivă de birou, oferindu-i, în mod de cele mai multe ori autobiografic, substanța epică a numeroaselor schițe pe care le-a încredințat publicațiilor vremii sau editurilor. A debutat în paginile revistei **Moș Teacă** a lui Anton Balabaș, tipărit sub anonim (era soldat în termen) un articol care condamnă bătaia în armată. A colaborat, apoi, semnînd, la **Zelmea** lui George Raetti, la **Moftul român** al lui I. L. Caragiale, la **Rampa** lui N. D. Cocca, la **Viața Românească**, la **Adevărul**, la **Dimineața**, la **Universul** etc., cu schițe vesele sau triste, cuprinzînd, de obicei, relatarea unor fapte diverse, cu semnificații sociale și caracterologice revelatorii. Fără a se remarca prin adîncimea percepției estetice sau prin nouitatea modurilor, a stilului sau a viziunii, ele izbutesc să-l impună cîrînd, încă în primul deceniu al veacului, printre scriitorii cu largă audiență la publicul cititor. Reunite în volume aparute la scurte intervale, schițele sale atrăgeau însă atenția, din perspectivă umoristică, satirică sau sentimentală, asupra laturilor comice ale existenței, asupra unor manifestări caracteristice ale răului social ori asupra multor forme în care se perpetuau dramele cotidiene ale celor mulți și neajutorați. **Incurcă lume** (1903) înfățișa scene din viața funcționarilor mărunți, a gazetarilor, a scriitorilor, ridiculizîndu-i pe poezii mondeni, stilpi de cafeana, pe scriitorii impostori, pe demagogii și în **Destep băiat** (1911) creșiona în limbi de apă forte portretul lichelei săpînite de demoul parvenirii și în **Cuțierul...** (1905), universul explorat e satul populat de oameni nevoiași și de surtucari care profită de pe urma naivității celor dinții; **Chipori și suflete** (1908) satirizează, între altele, lupta pentru funcții sociale și relevă, pe urmele lui Sadoveanu, atmosfera sulfonată, deprăntă ce domnea în țirgoșările moldovenesti. Aceeași lume, alcătuită din arhivari, judecători, funcționari, gazetari, țărani înghesușiați de soartă, lucrători condannați la mizerie, dar și din moșieri venali, doamne din înalta societate, deputați panglicari, îmbogații de război etc. constituie punctul de atracție al comentariului lui Al. Cazaban și în volume următoare ca **Băiatul lui Moș Turcu** (1908), **Oameni cunscute** (1911), **Păcatul sfintei sale** (1914), **Ce nu se poate spune** (1914), **Doamna de la Crucea Rosie** (1919), **Între frac și cojoc** (1923) sau **Pașăra rădăciță** (1929). Nota esențială a tuturor acestora e (observația îi aparține lui G. Călinescu) sarcasmul. Dar și un anume umanism care rădăcinii în literatura cultivată de prozatorii din cercul **Contemporanului** și chiar de Caragiale. Pentru că, asemenea dascălului său, Cazaban a fost, în străfundurile sale sufletești, un sentimental, sensibil nu numai la laturile comice ale vieții, ci și la cea ce în epocă se numea „duricele lumii”. Spirit scărțiat, anti-filistin, trimițîndu-se după săgeți împotriva celor ce întrupeau ideea de rău social sau moral, a nutrit o vie compasiune umană pentru toți cei neînțeleși, mărunți și obscuri, lovitii de necazuri și nedreptăți, Ironizîndu-l pe micul burghez mimetic, pe insul guvernat de ideea îmbogațirii, pe exploator, pe robul invidiilor și al meschinăriei, Cazaban deschide noi porți spre cunoașterea unei lumi asupra căreia se oprise scintilei și ochiul lui Caragiale și acela al lui Brătescu-Voinești. Neocolind adevăruri crude de esență adesea tragică, desprinsă din orizontul satelor din trecut, bînuite de ignoranță, sărăcie și inechitate, el releva ca și contemporanii săi G. Săndu-Aldea sau Mihail Lunigianu, dar fără „golismul” acestora, realități asupra cărora alții aruncaseră vîlul idilismului. Pe urmele lui Sadoveanu, atras de patimi cinetice, și-a bucurat privirea de frumusețea patriei, celebrîndu-le. Adormind pentru totdeauna, ne lasă în memorie imaginea unui prozator ale cărui scrieri, înverșinate din viață, poartă cu sine amprenta unor utile, interesante și vibrante documente.

Aurel MARTIN

Mitingul de doliu va avea loc azi 26 mai, orele 13, la capela Cimitirului Bellu.

10, 9 stă simulanse. Provoacă „gestul fatal” pentru ca masculul, îndemnat, să revină. Ce personaje! Nici moartea n-o mai respectă.

Ma impresionează cuvintele doctoriței. Triste ființe, aceste 9 din 10, oameni pentru care înșși moartea este doar un minerabil pios în jocul de șah — sau de forță — pe care îl poartă...

La parter, un caz grav. Un om de 60 și ceva de ani, talosul pe o masă. Al doilea infarct.

— Unde-i cardiograma? Nu știu că trebuie s-o ai în permanență asupra domniei? Acum ce facem? — îl chestionează medicul.

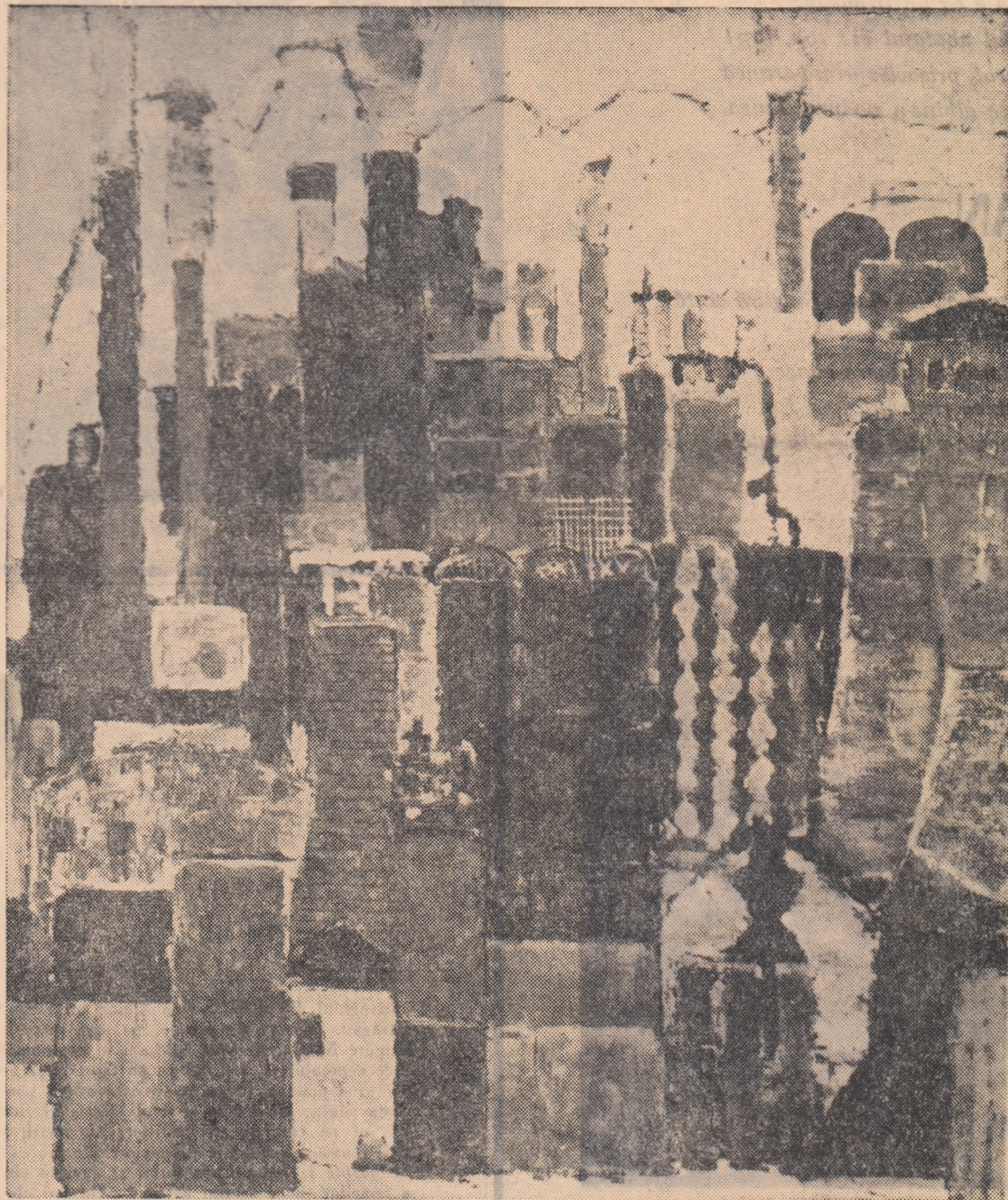
Reportajul se întrerupe pentru o jumătate de oră.

Reportajul devine auxiliar sanitar. Mergem pe undeva pe Știrbei-Vodă, la locuința bolnavului, să aducem cardiograma. La întoarcere, îl găsim sub oxigen. Se pare că hirtia sepa pe care am adus-o e foarte importantă. „Dea Domnul să n-am vrodată nevoie de hirtie sepa” — nu mă pot stăpîni.

Ce postii stă străzile Bucureștiului noaptea! Nu mi se pare firesc. Cite o fereastră luminată ici-colo lmi strătece imaginația și fac fel de fel de povești, toate romantice: eu amor, cu fizicienii geniali care la clipa este chiar stabilise ecuația lamurind natura particulelor elementare, eu reveniri din alte continente... Ma amuz cum pot.

Noaptea se termină cu plina noastră cea de toate zilele. Iată, cum se plămădește, cum ia formă, cum se coace. Răspunsul nostru, o frază caldă. O mîncîm în doi, frîgîndu-ne degetele și, pentru că nea Lupu nu vrea să bem un pahar, mergem la culcare urîndu-ne „Bună-dimineața”.

Vreau să-i dau un telefon lui Geo Dumitrescu, să-i spun că „problema spinosă a nopților” a rămas nezolvată. Dar nu-i mai dau. Mi-o somn...

ION GHEORGHIU
Uzina

Fotografia MARIANA DRAGU

Nu știu-cît spre nu-știu-cît aprilie. Nea Lupu mă asigură că o să fie frig. Ei, am trecut noi și prin împrejurări mai grele, scăpăm și din asta. Noaptea să fie...

— Pe cei, nene Lupule!
— Pe ceil — zice dînsul și mașina redacției, după ce tremură o secundă, începe să ruleze pe un asfalt odat de ploaie, mai lîric chiar decît cel de pe cărțile poștale ilustrate „București—Bd. Magheru noaptea”. Mai e un sfert de oră pînă se închid cafelele. Beau două cafele mari, trebuie să rămîn trează toată noaptea.

Mă încearcă un sentiment stupid. Eu aveam 18 ani prin '51—'52 și frecventam — cînd și cînd — cîrîmuri spiridite, unde mi se ofereau combinații infante, nu numai înspăritate — nu știu de ce! — de botanică, „rachiu de raișe, rachiu de portocale” și altele ejușdum farinase. Circumile civilizate nu erau pentru noi, de altfel, dracu' gîte pentru cine erau. Nu treceam mult de la Agnita-Botorea și cînd, prin '52, am intrat odată la **Mon Jardin** mi s-a părut că fac ceva nedemn. De ce, cum, nu știu nici astăzi. Generația mea avea exaltări korecegișonice — iar eu iuhese disperat eteaa exaltări.

Să fiu bătrîn? „Aurai treizeci ani!” exclamă îngrozit Cocteau la 18. **Aurai** a avut dreptate. Ce dezinvoltă generație, aceasta din jurul meu. Am un semn sigur că eu și cei de vîrstă mea sîntem alfel, nu știu cum, dar alfel: undeva, într-un strat de consistență pe care mă tem să-l explorez, păstrez un mie sentiment de culpă în cafenea. Las unii prozator răspunderea de a analiza ceea ce este poate o noți înseamnă a generației care în 1948 avea 14—15 ani.

Cele șase luni cît am stat la Hunedoara m-au învățat să asociez metalul cu grandașoara. Aici, la **Semăntoarea**, atelierul mi se pare iliputan. Culiverez fără voce. Inginerul-sef, un om de vîrstă mea, mi explică, mi dă cifre și eu înțeleg cît de ridicolă este asociația mea, cel puțin acum și aici.

Munca de noaptea mă fascinează. Mi se spune că plaul se execută la nivelul schimbului de zi. Fac cunoștință cu maestrul, șeful de schimb.

— E mai greu noaptea?
— Cum naiba să nu fie? Sigur, dacă-ți vine să dormi... Și continuă pe același ton. Mă topeș de plăcere.

În general, nouă reporterilor mi se vorbește așa: „Nu, tovarășe! Noi sîntem conștienți de importanța aproa tului pe care...” Îl privesc pe maestrul și mă simt în al nouălea cer.

— La ascultă, dom'le, îl întreb pe inginer, ce tună și fulgeră asta împotriva schimbului de noaptea?

— Ei, rîde amical meu, chestie de psihologie. Noi lucrăm în schimbulurile 1 și 3 și el se consideră frustrat. De ce să nu vină după masă, dacă tot nu vino nimeni? Dacă ar exista și schimbul 2, n-ar mai zice nimic.

— Alfel, cum merge?
— E cel mai bun maistru. Cu el în schimb, nu mă doare capul.

Metatul e poetic în sine, ca marea sau ca frunzele veștede. Sau ca noaptea. Metalul noaptea — ce să mai scriu?

Stau pe trotuar, lîngă intrare. Cu fiecare deschidere a ușii iese o trîmbă de abur și de fum. Intrăm și ne erispăm brusc. Un „buhet” în care sare un platon cu o salată la russe — oh, cînd o să dispară din circuliții — veche de trei zile. Nu mănoie în fiecare zi la Capsa (la urma urmelor, educația mea gastronomicală s-a făcut în subsolul unde era acum vreo 15 ani, cantina Școlii medii tehnice de drumuri și poduri), dar salata asta, simpla ei vedere, îmi dă o stringere de stomac.

Și mi se pare că-i văd pe cei circa o sută de clienți ai restaurantului de pe cheiul Dimboviței masticiadă la nesfîrșit cleiul galben-verde al maionezei.

Fum, mîbrinele, hîrbații, femeii, larmă (mai mare decît la răposatul ATM, dacă se poate închipi așa ceva), oameni beți, dar beți urt, nu știu cum, ...urt.

Și copii. Sint vreo șapte-opt, pe la diferite mese, livizi de nesomn și de neînțelegeră. La plecare, îi salut adînc pe cei doi îndrăgostiți care stau mîș în mină de cînd au intrat, privindu-se în ochi.

— Ce miini frumoase ai! spune el în clipa aceea.

Îl salut adînc și plec. Mă privesc mirati, mă cred probabil nehnun.

Acum cîteva luni am scris despre moarte. Mă duc să văd viața, la punctul zero. Liniște, halate albe, fețe deschise.

— Să vă arătăm pe ultimul născut
Ceea ce văd, are o vîrstă: o oră și jumătate și un nume: Roxana. Plînge și e mică și roză și se zbate. A mai venit un om pe planeta asta. Simul ridicolului mă blochează și refuzez un salut pe care îl spun acum, la fel de emoționat, de bucuros și de trist ca și atunci!

FII BINEVENITA PRINTE NOI, ROXANA!
Transfer ancestralului instinct patern, îl transfer acut, în minutul ăsta, de la nimeni la Roxana, care s-a oșcut în noaptea de nu-știu-cît spre nu-știu-cît aprilie 1966 la Maternitatea Polizu.

La Centrul național de comandă al distribuției energiei electrice. Nu acesta e titlul oficial, nici nu conținează care

e. Patru oameni sînt în mînă. mîna de mîna, secunda de secunda căderea apelor la Bieaz, gîtarele electrice de la bar. furnalele Reșitei, aparatul de radio la care A. îl ascultă pe Salvatore Adams, trombiturile, operațiile de ulcer, rîchănd-ul pentru cafea al prietenului meu roman-cierul... Recomand atenție celorlalte romanșteri pe inginerul F., directorul. La cucerirea de mai sus n-am înțeles-rizat (sau, cel puțin, n-am înțeles-rizat eu) deloc. Am ascultat timp de o oră o expunere a să despre conșomul de energie electrică în România și despre excepțională răspundere a celor care dirijează producerea și conșomul de energie electrică. Întrerup de telefonale care îl solici-tau de la Sadu, de la Olaj, de la... inginerul F. mi-a vorbit despre: urma morală a rașionilor din industria textilă, străbitorile religioase, și-a decidenții școlilor, psihologia bolnavilor, sat și oraș, plîmbările în parcuri și multe altele, neabătută-se nici o clipă — de la subiect: conșomul de energie electrică. Fyșle sale, în care se înseria condensat producția și conșomul stat, fără exagerare, adevărate fișe sociologice. S-ar putea întreprinde studii de un interes excepțional, în colaborare cu d. sa.

Dacă noaptea este o mare, centrul de comandă și energiei electrice este farul. Un far fără strălucire, pe o stradă oarecare, în centrul Bucureștiului.

În automobil ascult ultimele cuvinte ale crainicului de la postul de radio București. Mi se pare că e Adrian, nu aud destul de bine, aparatul are parazii. Trece scul scalei peste Europa. Un individ rămește ceva în germană, în un alt post — Bach, **Dublul concert**. Încerc să ascult, dar hirtiriile mă enervează. Se vorbește aproape peste tot, e oră de radio-jurnale. Ma uit gînditor prin parbriz...

Monte Carlo transmite semnalul de închidere. „A... zio eu în gînd, e trîziu...”

Barul Melody. Cîntăreți, cîntărețe, dansatoare, ghitarisții. Publicul? Mai bine de jumătate, îmi aduce în minte o replică a lui P., acum vreo 4—5 ani. P., un băiat de o finețe intelectuală și afectivă remarcabile, ascultă împreună cu mine, într-o noapte, la o petrecere, discuția dusă de două cucoșite despre mărcele de rouge și de eau-de-cologne. Copil de țărani, P. se monta trespăit și la un moment dat n-a mai răbdat:

— Ce v-aș pune eu două săptămîni la seceră!

— Vai, P., ești un goujat! a chicotit una.

— Două săptămîni în fiecare an, a precizat P. destina.

Zeci minute în tramvai. De ce or fi att de puține noaptea? În stație sînt cel puțin o duzină de oameni. Peisaj obișnuit: în vagon unii prea ohoșiți ca să mai aibă vreo reacție, alții vehemenți. Casieria duce o vie conversație cu un tînar așezat pe ultimul scaun. Aud doar replicile ei: „Păi...”, „Ih!”, „Tt...”. Interlocutorul e persuasiv. Fata e, pe rînd, înclîntată și supărată.

Cam pe la ora șase, aducea se înțelness în tramvai reprezentanții celor care termină ziua de muncă foarte trîziu cu reprezentanții celor care o încep foarte devreme. Noaptea, în tramvai miroase a somn.

Vîrziu în noaptea. Oprim la Spitalul de Urgență. Din camera de gardă plec însoțit de o doctoriță tînară. Treceam împreună pe lîngă un adolescent care iese împleticit de alături. Printre feșele abundente ale bandajului ne privesc doi ochi răi.

— Ce-i cu tine, mă? — îl abordez familiar; cunosc specie.

Junele mă cercetează critic. Blue-jeans și blouson noli-al meu îl inspiră încredere.

— M-a tăiat un pretensar.

Fapa o-a și înșoptit.

— Aveți mulți de-ăștia?

Doctorița face un gest de lehamite.

Ajungem la etaj, la salonul numit „Terapie intensivă”. Intrarea interzisă. Personalul de gardă iese pe culoare. Privesc prin ușă. 10—12 paturi despărțite prin perdele. În salon, e aparatul complicat. Aici se dă o luptă, luptă în înțelesul cel mai brutal al cuvîntului, cu moartea. Fiecare om este un caz grav, disperat.

— Nană Floare, nană Floare, da vaca la apă! Nană Floare... striga în delir o femeie pe care n-o văd.

— Ulcer perforat, îmi explică una din surori.

Aici, la „terapia intensivă” — mă urmăresc vorbele astea — înțeleg că niciodată nu se va scrie tedeajuns de bine și tedeajuns de frumos despre medici și despre surori. Eu, care am repulsi de „literatură”, și nu găsesc alte cuvinte decît devotament, sacrificiu, conștiință.

— Există o categorie de bolnavi pe care i-aș bate, îmi spune doctorița la seceră.

● privesc mirat.

— „Sincigasele” din amer. Femei nevrozate, care refuză la dragoste recurg imediat la seceră. Din

o largă răspîndire, numele tînrului poet, de astă dată sub forma Eminescu, apărea din nou sub ochii blăjenilor prin revista lui Iosif Vulcan, care, publicîndu-l la 9 martie poezia **De-aș avea**, ținea să precizeze la poșta redacției: „Cu bucurie descădîm coloarea foaiiei noastre acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale încercări trimise nouă ne-a surprins plăcut”. La 27 mai, tocmai în zilele soșirii lui Eminescu la Blaj, apărea în Familia și poezia **O călărire în zorii**. Numele tînrului poet începuse deci să bată la poarta notorietății.

Și Eminescu, datorită lui Pumnul, care-i vorbea adeseori cu nemărginită admirație despre învațății latinisti ai Blajului, Samuil Micu, George Sincal, Petru Maior ca și despre scenele istorice desfășurate la 1848 pe Cîmpia Libertății, cunoștea la rîndul său Blajul — Mica Romă a Transilvaniei — și marea o „portanță istorică”.

Toți biografiile săi, în frunte cu George Călinescu, relatează cuvintele călătorului rostite cu juvenil entuziasm de pe culmea dealului la piciorul caruia se află Blajul: „Te salut din inimă Roma-mică. Îți mulțumesc Dumnezeu, că m-ai ajutat s-o pot vedea”.

O asemenea exclamație, caracteristică pentru romantismul poetului, nu putea izbucni decît dintr-un spirit

înundat de adînci lecturi transilvănene, lecturi pe care i le puse la dispoziție bogata bibliotecă și arhivă a lui Pumnul, din care nu lipseau nici **Lepturarii românești** al acestuia, nici **Cronica lui Șincai**, nici proclamația de la 1843 a lui Bărnuțiu și nici **Poesiile lui Andrei Mureșanu**.

Cu o asemenea formație sufletească a descălecat Mihail Eminescu în 1866, în jurul zilei de 15 mai, pe pîmîntul clasic al Transilvaniei, izbutind să înscrie în istoria vieții sale și a culturii românești una din cele mai emoționante și mai captivante pagini.

Trecînd Carpații prin trecătorile Ceahlăului, pe la Tulgheș, avînd în mînă un zdreavîn toag de alun, Eminescu a ajuns repede la Toplița și de acolo, după constatarea lui G. Călinescu, „cu multe și îndelungi popasuri” prin satele înțelinite, a luat, trecînd pe sub Munții Călimani, „ursul involburat al Mureșului. Străbate satele Stînceni, Lunca Bradului, Răstoala, Deda. În aceasta din urmă fiind găzduit în casa locuitorului Iovu Ceanta, a poposit timp de trei zile urîndu-se cu plăcîții gazdei pe Dealul Popii pentru a vedea cu un ceas mai devreme largul Cîmpiei Libertății.

„Ștudenții” Blajului, licenții și seminarisții, se strîng cu uimire în jurul noului venit care-i captivează prin

și răspunde la cîmiliturile feciorilor. Aleargă apoi mai departe — după cum arată documentele — spre Reghin și Tirgu-Mureș, unde ajunge la 1 iunie, notîndu-și în carnetul, de care nu se despărțea niciodată, cîntecule, strîgăturile și proverbele auzite. La Tirgu-Mureș protopopul Trombitzei, care îl culcase pe un maldăr de fîn proaspăt în pridvorul bisericii, surprins de istețimea și învătătura lui, îl roagă să accepte postul de învățător la școala românească ce urma să se deschidă în toamnă. Eminescu zămbeste cu mulțumire, dar amintește binevoitorului protopop de povata lui Pumnul și de dorința de a-și completa studiile. A doua zi, împreună cu teologii Teodor Cotta și Ioan Cojocaru, înțeliniți la o masă a hanului „La calul alb”, pornește cu căruța acestora, slobozîndu-se pe Tîrnava Mică, spre Blaj.

La 5 iunie vizitînd bătea în poarta casei lui Vasile Bugnariu, gazda teologilor.

Apariția sa în Mica Romă constituie o senzație, tovarășii săi de călătorie grăbindu-se să povestească tuturor colegilor că au adus cu ei pe un „învățăcel” al lui Pumnul care a venit să vadă Cîmpia Libertății.

„Ștudenții” Blajului, licenții și seminarisții, se strîng cu uimire în jurul noului venit care-i captivează prin

verva sa științetitoare, prin descrierea călătoriei făcute și prin ușurina cu care recita poeziile lui Alexandru și ale lui Bolintineanu.

Blajul intelectual, Blajul lui Cipariu și al lui Ioan Micu Moldoveanu, îl atrage prin dragostea lui pentru istorie, pentru problemele de limbă, și îndocșește prin noua sa îndelincire: culegerei, prin studenți, a literaturii populare din satele și văile Transilvaniei. Prin Nicolae Petra-Petrescu, discipolul lui Moldovănuț, Eminescu izbuteste să citească culegerile aflate în posesia acestuia și își oferă și el recolta adunată în decursul călătoriei. Rămăs în Blaj și după plecarea studenților, Eminescu vizitează cu în-sufletire satele învecinate. — Veza, Sîncelul, Tîrnul, Ciufudul, Crăciunelu, Mănărade, satul lui Cipariu, Bucerdea Grinoasă, satul de naștere al lui Ioan Măiorescu — îmbogațindu-și mereu informațiile despre furtuna din anii 1848 și 1849, cari vor intra apoi în alcătuirea romanului **Geniu pustiu**, precum și zestre folcloristică.

Vesta că la 27 august se va ținea la Alba Iulia adunarea generală a „Asociației pentru literatură română și cultura poporului român din Transilvania” îl smulge din din peregrinările bucolice și îl face să alege, pornind pe jos, spre orașul marii a-

Sosieră cu trenul de 10.28. Bătrână, înaltă și
soasă, cu fustă neagră, pină în călcie și sal
furnuri, adună peste obraji, se opriște între linii să
răsufle, iar băiatul își răzuia tălpile cizmelor de
margină peronului. Trenul plecase. Se depărta
printră malurile căzute și acoperite de salcimi pi-
tici, și intră, parcă ultișară că trebuie să se
întinde pe drumul de cimpie care duce la Gra-
diștea.

— Ce dracu face așa acolo ?! I-auz băiatul pe
seful gării și ridică ochii. „Acum patru zile mai
eram încă soldat, aveam armă, se gândi el, și
asta mă la drept mortăciune, timpu'!”
Avea cap frumos, de lup tânăr, frumos dar nu
și puternic, puțin prea fraged în frumusețea lui
sălbatecă — locotenentul Alexandrescu, el sau
cineva din preajma lui, spusese că după ce îl pri-
vești o clipă, primul gând care îți vine în minte
e că poți să-l spargi ușor cu pumnul, și chiar îți
vine să-l spargi ca să vezi singele țipând prin
părul înțelit și revărsându-se curat pe botul său ca
de puiantru de lup ieșit să aducă vântul între
bruriile de pe buza unei ripe — un cap foarte
frumos, pus pe un trunchi încordat, cu mișcări
zvicnute, șlefuite în antrenamentele care preced
parazile.

— Ce facem? rise el. Păi ne facem curaj s-o
luăm din loc.

— E băiatul lui Opreșan Roșioru... Eremia, spus
nevasta sefului de gară (seful ridică din umeri)
Opreșan... Roșioru, insistă femeia, care a
plecat din sat.

— Sărui mîna, doamnă, sintei bună că m-ai
recunoscut. Am venit cu bunica, avem puțină
treabă la Gradiștea. Frate-meu Neculai, îl mai
mare dintre noi, vă spargea lemne, iarna... Tropăni
aci pentru că miroase a piine coaptă, asta e ade-
vărul.

— Să vă dau câte o bucată.

— Nu, mulțumesc, am mâncat, dar îmi place
mirosul.

— Ta, ta, ta, tam... ta, tam! face bătrîna lungind
gâtul.

— E marșul morților, explică Eremia. Le-am
povestit această cum l-am înmormîntat pe gene-
ralul Florescu și bătrîna a învîtat cadavru. N-are
voie să vorbească mai deloc, e bolnavă. De ce
te ostenești? se întoarce el muștrător, spre bu-
nică-sa.

— Vine o mașină cu stea de la Gradiștea,
zise femeia. Puteți s-o așteptați la noi. Luați-o
pe din dos, pe acolo e intrarea.

— Cunosc, zise Eremia, aveți cocoș de lut în
fereastră bucătăriei.

În curte, bătrîna se așeză lângă perete și Ere-
mia pe un scaun, alături de o mormană de foi de
varză și nevasta sefului de gară le puse în mîna
cîte o felie de piine caldă. Bătrîna ascuse plîns
sub sal. Eremia mușcă încet coaja uscă cu gîlbe-
nuș de ou și femeia văzu că avea dinți albi ca
zăpada. Își adună poalele rochiei pe pulpe, se
lăsă încet pe pragul învelit cu un șergător făcut
din papură și-l privi încă o dată cu ochii ei verzi-
cenușii și-l întrebă ce e nou în lume.

— Noi sintem acum în Maramureș. E mult
pină acolo și cu trenul am venit numai noaptea.

La Sinaia, în zori, m-am dat jos să umplu sticla
cu apă și am văzut că nîșese Era tare frig. În
rest, cred că e bine. Eu de-abia am terminat arma-
ta, în armata asta fost, trompet, m-am învîtat
mult pe lângă postul de comandă, cunosc, vreau
zic, multe... și e bine, să știți.

— Dar peste hotare?

— Peste hotare, popoarele din Africa se mișcă.
Femeia nu înțelese și schimbă cursul discu-
ției.

— Am auzit că voi, trompeții, cîntați foarte
frumos, seara cînd se sună stîngerea.

— Așa este. Cîntarea asta îmi place și mie
foarte mult. E tristă și îți se face dor de acasă.

Cică și civilii leși să asculte, dar n-am verificat,
n-aveam cum. Vreți să v-o cînt? întrebă el, du-
cînd palma la gură, gata să-i implinească voia.
Pot... fără trompetă, numai din gît, ca bunica.

— Nu, zise femeia. Și așa mă înjunghie tris-
tețea.

— Ați pierdut pe cineva? se interesă Eremia.

— Ce știți tu? oftă femeia. Acum or să înceapă
ploie și ce e viața noastră aici?

— E bună, mult mai bună ca a noastră, vorbi
bătrîna (vorbea gîfîit, dușmănos). Noi am plecat de
aci fiindcă aveam ceva avere și acum nu mai
sintem nicăieri. Sintem departe, măică, nu poți
să înțelegi, sintem între străini și între străini
nu ești nicăieri.

— Lasă, lasă, făcu băiatul. Ajunge! Ti-am spus
nu trîncănești, (se întoarce spre nevasta se-
fului de gară). Și eu cred că-l greu să trăiești
prin gară. Toți vin și pleacă și nici unul nu stă.

— Da, da, zise ea, zile întregi stai la geam și
te uiți spre munții Rîmnicului de unde aștepti
să vină viorele. Toate gîndurile și se fac negre
aici. Cîteodată îmi vine să urlu; zburai, gîndurile
mele, le zic, prîndeți trup viu și aripi, suiri în
văzduh și luați-mă cu voi. Mi-am uscat tîmrețea
prin gară, îmi vine să plîng într-una, și m-am
înrațit în cîmpia asta biestemată. Tu știți ce
spune lumea despre fluturii galbeni?

Eremia scutură din cap și aruncă un miez de
piine cîmleii care lîngea un os în fața cuștii.

— Fluturii galbeni prevestesc moarte, nenoro-
cire, nu e așa mătușe?

— Ta, ta, ta, tam... Ta tam.

— Ei, drace! făcu băiatul. Te întreci cu gluma.

Astîmpără-te (și către nevasta sefului de gară)
Eu sint prost, că eu am învățat-o.

— Nu-i nici un deranj, zise femeia. Chiar se
potrivește. Și mie mi-e frigă de fluturii galbeni.

În mai veneam de la regională, de la Urziceni,
unde m-am dus să cumpăr un trenzi, și-n com-
partimentul de-a doua, între mine și un popă care
mînea peste uscat la vînt, ședea un băiat, cu un
avion de lemn pe genunchi. Mergea cu tăică-su
să-și vadă un văr din Tecuci și-și gătise avionul
cu fluturii galbeni, prinși cu șapca în livadă. Cînci-
zezi de fluturii fixați cu ace. „De ce l-ai omorît,
l-am întrebat, nu ți-a fost miilă?” „l-am prins
seara, zise, nu-mi pare rău, peste o oră sau două
tot ar fi murit, pentru că fluturule nu trăiește
mai mult de-o zi”. Ne-apropiam de gara de-acici,
am luat geamantanul din plasă și l-am zis copu-
lului: „Fluturaz, ajută-mă, ia tu umbrela asta și
dă-mi-o la scară”. Trenul șede la noi un minut, am
coborît, băiatul s-a aplecat să-mi întindă umbrela
și-atunci i-am ars două palme de i-a scăpărat fața.

N-a avut timp să țipe, s-a smucit îndărăt și-n
cădere a scăpat avionul de care nu se despăr-
țise și rotil ală de fluturii morți l-a acoperit

fața. Ce zici de asta? zici că sint o lupoaică, nu?

— De ce?! Cînd o să mă înșor, o să iau și cu
o nevastă tristă — și-i întinse bătrînei dumaticul
de piine care-i rămăsese.

Ea îl făcu cococoș și-l vîri în sin lîngă felia de
care nu se atînesse.

— Tu, Eremia, zise femeia, poate că rizi de
mine, dar mie o să-mi fie dor de tine. Uite, a venit
mașina de la Gradiștea, e la rampa de descărcare,
să dai pe-acici la întoarcere să te mai privești o
dată în ochi. Numai să nu te înghită cîmpia, să
nu mă uiți. Aici, la noi, e pămîntul uitării, calci
pe el și nădejea se usucă, te înecă fumul, te
acoperă noaptea. Pe întuneric auzi numai scriștii
de căruțe neumse. De unde dracu sint atîtea căruțe
aici? Azi noapte mă gîndeam că am în creier
numai valuri de ceață prin care umbli, păcînînd
din capacele lor de tinichea, căruțele astea greale
care dau ocol statiei. Plecați, și să-mi strigi cînd
vii iar, auzi?

Eremia și bătrîna țesură, lăsînd poarta deschisă.
Dincolo de gară, băiatul se opri, dezbăcă scurta,
o făcu sul și porni spre mașina la doi pași în
urma bătrînei care călca drept pe cărarea acoperi-
tă cu zăgură de cărbune. „Acum, își zise Eremia,
dacă... mă privește, eu semăn cu un soldat din
filme care pleacă la război!”

Soferul se numea Geană Aurel. Era un tip scund
și schiop din care prîcina toată lumea îl zicea
Șontorogul. Acest Geană Aurel, zise Șontorogul,
sărui dreapta descărnată a bătrînei („o fi venit
să desfacă și să vîndă ce a mai rămas pe la
Gradiștea, nu strică să-l pup labă”), pe Eremia
îl plezni prietenos peste șale și îl făcu loc în
cabina la amfoid. Șontorogul mesteca tutun —
„metodă americană, îl lămurî pe Eremia, desfac
țigara și molfăi tutunul în gingii!” — și pe buza
de jos, crăpată, i se prelungea un fir de sculptat
galben murdar. „Ce puturos”, se strîmbă Eremia,
dar se feri să zică ceva. Firul acela de salivă îi
amintea de zeama scursă din ficatul vacii lor pe
care o găsiseră moartă în lanul de lucernă și
tăică-su, într-o pornire desperată, îi despăcase
burtă cu toporul: „na, fire-ai a dracului de haită,
că ne-ai lăsat fără lapte în casă!”

În cele din urmă nu se putu stăpîni și îl rugă:
— Șerge-te la gură.

— Am dinții rari, băiete, se scuță Șontorogul

verzi, verzi de sus pînă jos, ca omizile de prun!

și cu castrone de tablă pe cap. Mîncau porumb
crud, numai lapte de porumb la gura lor și, cînd
îl văd, fluier cînele: Anghela, zic, i-a bătut ceasul
berbecului. Nemții vin în trupul cailor, opresc
scurt și sar între ei. Umflă una și-o aruncă în do-
car. Dar nu te ajunge, se reped și la berbec. Asta
era pre de tot. Am rotit ciomagul, mi-am făcut
vînt și l-am azvîrlit. Și, notează, nici berbecul, nici
oala nu erau ale mele, erau din sat... Aia pe care
l-am izbit, s-a apucat cu mîinile de cap, ameuți.
Cel de lîngă el s-a năpustit și mi-a pus mîna în
beregată (mi zicea curete care îl asculta, mare
noroc al avut că tu te-au împușcat, la chestia de
astea de război nimeni nu dă o para chioară pe
o viață de om). M-a trîntit în tîrnă și i-a strigat
ceva alăua de pe capră... nu știu ce i-a strigat,
știu numai că am văzut cîpelele cailor sîrînd
peste mine — cali niciodată nu calcă pe trupul
omului, îl feresc — și am simțit roșile docarului
treclînd peste mine, în sus, pe urmă în jos. Cînd
m-am trezit, piciorul sîng mi se lînga numai în
două figi de plele și sub mine un lat de sîngier.

Hai să ne mișcăm, zise Șontorogul, că ne
prinde iarna aici. Țineți-vă bine.

Zicînd, răsuci volanul (roțile din spate scăpătară
într-o vîroagă, dar prînsăre imediat pămînt tare)
și scoase mașina la drumul de piatră. Bătea vînt
aspru din pustii negri și rostogolea ciulini smulși
de pe arăturile negre. Două ciori croncăneau, pe
o creangă de salcîm de care atîrna o petecă
murdară

— E o mîncă din cămașa mea, spus Șontorogul,
arătînd cu degetul pe urmă sculpă turului
și-și frecă spinarea de peretele cabinei.

În stînga, pe sub șirul de movile cenușii, cu
ierburî uscate, treceau spre munte, zdroncînd,
niște căruțe cu covilîr. În fruntea convoiului
călca un om înalt, înfășurat într-o pelerină de
ploaie, soioasă, tîrînd de lanț un cîine cu picioarele
lungi, care privea resemnat norii ca niște îngră-
mădiri de cărbuni vechi ce curgeau dinspre apus
peste acoperișul de țigilă al gării.

— Auzi, Eremia, spus Șontorogul, astă iarnă
mi-a fost dor de tine. În ajunul Crăciunului am
tăiat un salcîm să fiarbă mama sarmale și m-am
gîndit la noi doi cum mergeam cu colindul și ridi-
căm cu ciomagul din balamale toate porțile pe
care le găseam încuite.

Eremia îl privi dintr-o parte, rise în colțul gurii
și începă să cînte:

Opreșan, tatăl, care s-a îmbrătat cu la pomana
porului lui Ion Botică sfîrșite în fundul patului
(n-au putut să-i scoată bocancii și l-au așezat
cu picioarele pe un scaun și o diră de noroi se
scurge de pe tălpile lor), bunica Gherghina, ră-
măse văduvă la patruzeci de ani, privește spicele
împletite în jurul iocanelor sub care plîpîie o
candelă verde și se gîndeste la morții pentru care
va da mîine de pomana o plapomă în care a
băgat lîna adunată de pe patru oi, Valeria, fa-
ța cea mică, de un an și nouă luni, gingură
în leagăn iar Eremia cu cei trei frați mai mari
și cu Aurel Geană, mîinși pe rogojină, cu treizele
sub cap, așteaptă să bată miezul nopții, ora cînd
pomesc cetele de colindători. E liniște. Lampa arde
cu fitilul tras, de sub ușe se furează înăuntru
ceva din suierul vîntului, din lemnele ude picură
pe vatră mustăci, boabele de griu din ceauș
spun despre tainele pămîntului, și în tăcere
adîncă se aude și pocnetul înghețat al scutelelor
alinate pe sîrma întinsă între porumb și colțul
casei. În noaptea asta se nasc pruncul Isus, trei
măi merg prin vînt să se închine, duclînd sub
căptușala hanelor ramuri verzi, deasupra lor,
luminîndu-le calea, umbli o cruce aprinsă care s-a
smuls singură de pe turla bisericii din Brăila, ală-
turi de care se află o prăvălie cu peste (totdeauna,
în prăvălia aceea un lipovean auzit izbete cu to-
porul ca într-o buturugă într-un comn lung de
trei metri și din cînd în cînd se oprește să-și
vîre botul în hîrdăul cu vin așezat pe țejheja)
și prin văzduh se leagănă sute de îngeri alînați
pe funi, de cînepă. Sînt veseli și neastîmpărați:
în joacă își trec unul altuia aripile pe sub nas
și toți strînută. Vane de vîntor greu, dar asta nu
poate să fie adevărat, adică este adevărat dar
numai pe pămînt și pentru Irod, fiindcă dincolo
de valul gros al vîntului, luna s-a împodobit cu
luminări de ceață albă. Patru brazi înalți stau
de strajă, doi la stînga, doi la dreapta, fumul lu-
minărilor, negru și uric, trece peste ei fără să-l
atingă. Niște și în cer, bineînțeles că da, însă
ninge altfel, o zăpadă care nu se lipeste pe nimic
decît pe sorocve și prin care fotesc, cu bucle lor
doloferne, îngeri. Eremia știe că toți îngerii sint
copii și au buci ca ale Valericii și își vine să le
sărui și să le muști fără să așezi cu dinții, numai
asa ca să-i gîdii și să-i auzi rîzînd.

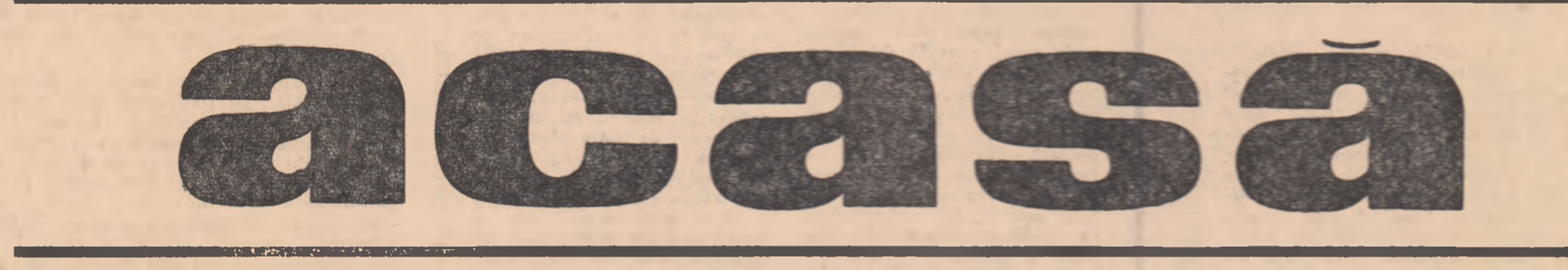
Deodată, în noaptea satului, se sparge cîlopul
cel mare și răsună încordat glasul Sfîntului Petru:

Șontorogul, zise Eremia, și-și înfipse mîna în
umărul lui bătrîna. El se întoarce și șterse gemul
cu palma. În dreapta sosele, pe o căpîină de deal,
se vedeau primele case ale satului. Le privi,
în tăcere înmîșos, și-n gîin se schimbă în
„Au îmbrăntîrit, se due în pămînt!” Mîci, înșe-
șușu între salcimi rămușori, casele de pe deal
așteptau răbdătoare să vină iarna și să le ju-
palele pereli pe lîngă care vîntul purta acum
în zbor emocii de paie și șuvițe de fum lipicioș.
Pruni cenușii tremurau în pleptul malului, iar la
doi stîrjeni de ei se căscău gropile din care se
scoate lut. O femeie cu basma albă, ieșită să
arunce gunoii, pendula pe un cap de grind, căz-
nîndu-se să arunce cît mai departe resturile din
găleata pe care o lînea în mîini.

— Gata, zise Șontorogul, am ajuns la satul
natal — și frîin lîngă o casă ce iese din mi-
risti. Aici trebuie să ne despărțim. Nu știu dacă
aveam dreptul să vă iau. V-o spun pe sleau, să
nu vă fie cu supărare, am un trecut nepătat și
nu-mi convine să mi se pună în spinare că v-am
cărat atîția kilometri cu mașina gospodăriei co-
lective.

Îl așteptă să coboare și cînd porni din nou
motorul, le făcu semn să intre mai repede pe că-
rare; pe vad coborau spre șosea două căruțe pline
cu cartofi și...

FĂNUȘ NEAGU

treclîndu-și mîneca peste buză. Dar tu de ce ai
slăbit așa?

— A fost în armată, lămurî bătrîna.

— Aha, te-au trimis gradății pe burtă. Eu le-am
ocăpat printre dește.

— Ești schiop, zise Eremia, altfel de armată și
de moarte nu scăpă nimeni.

Am suferit pentru voi, băiete, zise Șontorogul,
trebuie să-mi recunoști meritul asta. Dar mi se
făcuse piciorul, să știți. M-a învățat cineva să
bag foi de plumb în talpa bocancului de la pi-
ciorul mai scurt și greutatea asta atînată de el
mi-l aduce la loc. Să fii al dracului, cînd oi ajunge
cu amîndouă la un nivel mă duc și mă prezint
la Comisarariatul militar și cer să mă ia pe viață
în armată.

Il schiodise un cal de care se apropiase tîrîș în
copilărie ca să-i fure pîedecă, dar nimeni nu știa
asta pentru că el spusese în sat că l-au călcat
cu docarul patru nemți care fugeau spre munt).

„Nenică, era după prînz, mă furisam cu cîrduș
de oi spre sat, pe malul băii, cînd, deodată, în
gura vadului, apăr un docar cu patru nemți,

„O, Ieru-I Ier,

Sfîntul Petru-n leagăn sta
Și pe Domnu-l întrebă:

— Aș vrea, Doamne, ca să știu
Cînd e capul veacului,
Sfîrșitul pămîntului?

Oi, Ieru-I Ier.

Cînd va injura fii pe tată
Fică-sa pe mamă-sa”.

Cînta, tîrînd ochii închiși, și lîngă el, Geană
Aurel biția din cap, pătruns de elavie, parcă
ar fi vrut să spună: „Să mă ia dracu, da asta
amînteste de vremea cînd nu eram șontorog și-mi
vine să urlu în mine” — și deodată vocea lui
Eremia se înmuie, afară parcă trecuse toamna
aceea lungă și era iarnă, era seara tîrziu și nîn-
gea. Uite, e în seara de Ajun (moșul a pornit cu
sania, urșii înhamăți la ea gonesc cu labe de
foc), mama Tudora a pus la fierț gura pentru co-
livă și-l păzește, stînd cu tîmpla rezemată de
mîneca sobei și cu mînele adunate în poală.

„Aș vrea, Doamne, ca să știu”...

— Ajunge, îl interrupe Șontorogul, cîntă cu un
fund de furturie.

— Am fost trompet în armată, m-am umflat
mult în trompetă și mi-am stricat corzile vocale.

Nu, nu e asta, zise Șontorogul convins, cel
mai mult strică corzile vocale fumul de praf de
pușcă. Trebuia, la trageri, să bagi batista la
gură.

— Mă prinde mirarea cîți poți să fii de prost.

— Zău?! Și tu cum ești? Ai fost ostas, toată
stîmă pentru haina militară, dar ești dobitoc. Te
pomenesci că și crezi în vorbele cîntecului tău al
tău! Știi ceva, mi-e silă cînd văd un ins tîmpit
și pe urmă îl văd după cîinci ani și e tot tîmpit
și tot așa mai departe. Află de la mine că toți
îl injurăm pe al bătrîni — și, uite, pămîntul nu
se despăcă sub noi.

— Eu nu injur niciodată.

— Sigur, tu ești cu stea în frunte ca viteii.
Tu, poate, n-ai de ce să-mi injuri, da eu! Pune-to
o clipă în locul meu. De cînd mă știu sint plin de
negi pe spinare ca un broscu de Tulcea. Pot să
nu injur? Am dat douăzeci și cîinci de lei unui
mucoș de copil ca să-mi numere negii. Știi cîți
a găsit? 114. Și bănuiesc că a sărit vreo cîțiva
la numărătoare. L-am pus pe urmă să mi-l lege
cu fir de păr din coada calului. Numai șase s-au
uscate. Mama are bătaie de ochi, adică i se bate
ochiul stîng într-una, are o vîină mai scurtă sub
pleoapă, putea să-mi treacă moștenire chestia
asta, chiar mi-ar fi prins bine la mîni, dar mi-a
lăsat boțurile alea de carne ca să mă scarpin
mereu ca porcul de rapan. Acasă am un loc special
pentru scărpinat, în lume însă, trebuie să scot
ghierele. Iaca de aia am unghiele mari.

— Ia spune, îl interrupe Eremia, noi mai
sintem dușmani de clasă? Cum contăm la Gra-
diștea?

— Precis nu știu să spun. În casa noastră
e acum sfatul popular. Știi că pe Zaharia Prodan
l-au șters. A murit, gata. Auzi, mătușe, strigă el,
Zaharia Prodan s-a dus, pune-i cruce!

Bătrîna, în colțul ei, privea cu ochi spăcăciți,
străbătută de vine de albeați, cîmpia neagră și
băltoacele de noroi din marginea soselei. Primînd
vorbele Șontorogului, strîmbă gura, arătîndu-și
gingiile cu colți ruți desprechețai, și la sfîrșit
gemu uscat numai din gît:

— Ta... ta... tam... ta tam

— Ce e asta? făcu Șontorogul.

— Marșul morților, răspunde Eremia.

— A! îl plînge, rise Șontorogul. Dumnezee cu
mila, vorba proverbului. El dă, el ia. Are un par
pregătit pentru fiecare. Și cînd dă, dă de usucă,
regele carnea de pe tine... Lu' nea Zaharia, bunico,
i-a murit întă nevasta. Acum doi ani e-a umflat
Buzăul și l-a smuls casa, cu malul de sub ea cu
tot. În casă, dada Leanca, Cică număra bani
pentru împozit. Am dezleat bacul și ne-am dat
drumul la vale o pescuim. Noi, patru înși, ne
chinuam să aruncăm harponul și ea, pe prîispă,
își spăla picioarele în lighean și făcea: bau! În
jur, senin de apă, și ea se spăla în lighean. Cu
să vezi ce idioată! Ei, dacă-i așa, vorba aia: cite
fire da nisip, pe oceanul Pacific, tot atîlea viole-
te, te salut, la revedere. (După un timp, către
Eremia) Baba Gherghina s-a avut bine cu Zaharia
Prodan. Așa zice lumea, că după ce l-a murit
omu', s-a încurcat cu Zaharia. Iarna, cică, plecuse
cu sania la Rîmnic să se plîmbe sau să cumpere,
era ger, el îl înghețau picioarele și Zaharia îi pu-

nea câte un curcan pe genunchi; curcanii au burta
caldă și...

— Taci din gură! se întunecă Eremia. Nu-ți
dau voie să rîzi de bătrîna.

— Ce vrei să fac? spus Șontorogul. Am o
slujbă împușată, mă distrez rar pe apucate.

— Ești măgar și dai cu copila.

— Da, nu era cazul, recunosc Șontorogul, da' ce
vrei să fac? Nu cunosc te e cu mine și de-ai
mai lei așa. Eu car cereale, dar car și morții, pot
să zic că-n primul rînd car morți și pe urmă ce-
reale. Se prîmensește lumea, băiete și ce e usat
piere. Mor bătrîni, și-auzi la ei, majoritatea
mor în somn. Toamna, în special, cînd se
schimbă singele, cînd trec de la verdețuri la
mîncare grasă, își luă valesa unu' cite unu' și eu
fiu pe toți la groapă, fiindcă nimeni nu mai
vrea să-și ducă morții la cîmîtur cu căruța. Ori-
cine are un mort în familie, vine și mă cere pe
mine la birouri: dă-mi-l pe Șontorogul. E o chestie
puturoasă, fiindcă după fiecare înmormîntare
trebuie să curăț bine podelele și n-am om de al-
tor, frec cu apă fierdă și mă se înroșesc mîinile.

— Dacă ți-e scîrbă de ce nu refuzi? Doar nu
te poate obliga nimeni.

— M-ăș pune rău cu satul. Și pe urmă, oamenii
sint recunoscători, fiecare îmi trimite acasă doi-
trei pumni de colivă și două-trei porții de mîn-
care de la pomana și cu asta cresc și îngras, anual,
patru-cinci porci...

— Uite, zise bătrîna, și-și înfipse mîna în
umărul lui Eremia. El se întoarce și șterse gemul
cu palma. În dreapta sosele, pe o căpîină de deal,
se vedeau primele case ale satului. Le privi,
în tăcere înmîșos, și-n gîin se schimbă în
„Au îmbrăntîrit, se due în pămînt!” Mîci, înșe-
șușu între salcimi rămușori, casele de pe deal
așteptau răbdătoare să vină iarna și să le ju-
palele pereli pe lîngă care vîntul purta acum
în zbor emocii de paie și șuvițe de fum lipicioș.
Pruni cenușii tremurau în pleptul malului, iar la
doi stîrjeni de ei se căscău gropile din care se
scoate lut. O femeie cu basma albă, ieșită să
arunce gunoii, pendula pe un cap de grind, căz-
nîndu-se să arunce cît mai departe resturile din
găleata pe care o lînea în mîini.

— Gata, zise Șontorogul, am ajuns la satul
natal — și frîin lîngă o casă ce iese din mi-
risti. Aici trebuie să ne despărțim. Nu știu dacă
aveam dreptul să vă iau. V-o spun pe sleau, să
nu vă fie cu supărare, am un trecut nepătat și
nu-mi convine să mi se pună în spinare că v-am
cărat atîția kilometri cu mașina gospodăriei co-
lective.

Îl așteptă să coboare și cînd porni din nou
motorul, le făcu semn să intre mai repede pe că-
rare; pe vad coborau spre șosea două căruțe pline
cu cartofi și...

EMINESCIAN

zează cu toate aspirațiile ei sociale
și naționale.

În septembrie — lăsdin în urmă
„Tîrnava prînsă-n galbene maluri” —
se abate pe la Sibiu, unde e găzduit
de Nicolae Densusianu, avînd astfel
prilejul de a se introduce și în viața
acestui oraș în care se afla sediul „Aso-
ciațiunii” și unde apare ziarul Tele-
graful român. Cu o recomandare a
lui Densusianu se îndreaptă apoi spre
Rășnari de unde preotul Bratu, viito-
rul bunic al lui Octavian Goga, îl
trece, pe poteci lătrănice, de cea-
laltă parte a Carpaților.

Ecourile acestei călătorii, și ale
celei făcute peste doi ani ca sufler al
trupului lui Pascal, vor influența
adine opera literară și publicistică a
lui Eminescu, în ele aflîndu-se izvorul

REPERTORIUL VĂZUT DIN... AVION

Asist, interesat, la ampla discuție desfășurată în presă pe problemele repertoriului. Subscriind la numeroasele sugestii judicioase, aduse, nu pot să nu mă sesizez că, de multe ori, chestiunea e văzută din... avion. Să mă explic. Întimplându-mă, cu ani în urmă, în străinătate, m-am amuzat privind stupefit un teatru, a cărui arhitectonică de o derutantă confuzie îmi stărnise uimirea. Calauza mea ne-a lămurit însă candid: da, dar văzut din avion, teatrul e superb; arată ca o stea. Mai e nevoie să mă întreb cîți oameni au văzut respectivul teatru din apropiere și cîți l-au admirat din văzduh?

Artă eminentă colectivă, spectacolul nu se poate realiza decît prin fuziunea a trei factori: textul piesei, munca întregului colectiv de realizatori — interpreti, regizor, decorator, costumier, corp tehnic — și publicul. Cred că nu mai e necesar să demonstrez că absența oricărui din cei trei factori amintii face imposibil actul ceremonial al spectacolului. Se vede, deci, în ce raport se găsește repertoriul — totalitatea pieselor menite să asigure o sau mai multe stagii — cu ceilalți doi factori.

Nu trebuie să fi trăit mulți ani într-un teatru, ca să știi ce organism viu, complex, vesnic în mișcare e un colectiv de interpreti. De asemenea nu se cere o pregătire de specialitate, ca să observi că unul e colectivul teatrului X din orașul Y și altul colectivul Z din orașul B. (Întrebuițez lăsați să menționez toate susceptibilitățile). De altminteri, vreau să precizez de la început că nu e în intenția mea să stabilesc ierarhii valorice între colectivele teatrale. Exemple numeroase recente arată că un colectiv tînar, aflat la primii ani ai activității sale, se poate întimpla să servească mai bine o piesă anumită, decît un altul cu forte artistice incontestabile superioare. Poate că micșorii nu funcționează mai bine ca în teatrul principal; omul potrivit la locul potrivit. Se înțelege, deci, că problema repertoriului nu poate fi privită de la înălțime, ci numai în funcție de posibilitățile reale, autentice și verificate ale fiecărui ansamblu. Numai o cunoaștere adîncă a forțelor artistice, a posibilităților lor creatoare poate conduce la realizarea unor spectacole memorabile. Există în teatru regi neserice, dar de aur: nu joci Hamlet dacă nu ai Hamlet și Groparul. Altminteri poți realiza spectacole meritorii, dar care vor sta totdeauna sub semnul lui „pseudo-„similii”, „merge” sau „curat”. Tot atîtea expresii camuflînd mediocritatea.

Deci, adaptarea repertoriului la nivelul maximal al forțelor reale ale colectivului, iată o primă obligație a unui conducător de teatru care se vrea un funcționar și nu un obiectiv funcționar. Nu amintit de a-și fi îndeplinit corect planul. Cu aceasta însă nu s-a încheiat problema raportului repertoriului-colectiv. Sînt, aș zice, două niveluri de analiză: unul de nivel „mărunte”, mă văz nevoit să amintesc două cîteva aspecte din viața curentă a unui teatru. Un conducător de colectiv, gospodar harnic, care își face iarna car și vara sanie, își pregătește în luna martie sau aprilie repertoriul stagionilor viitoare. Sînt, în septembrie, observă că o treime din interpretii săi și-au luat zborul spre alte așezăminte teatrale. Iată, deci, pe director în situația de a-și reexamina, la început de stagion, repertoriul. Poate fi acuzat de neseriozitate? Atitudinea mi s-ar părea excesivă.

Un regizor exemplar al unui colectiv poate realiza la un final nivel anumite spectacole, dar poate fi contraindicat pentru altele. Directorul de teatru face apel la „forțe de rezervă”. E nevoie să rememorez de cîte greutăți și în fața cîtor situații neprevăzute se află o asemenea inițiativă?

Să intru în amănunțit și să deschid capitolul relațiilor dintre teatru și cinematograful sau teatru și radio-televiziune, ca să demonstrez de cîte „cazuri de forță majoră” e grevat caietul de sarcini al unui director de teatru? Nu mi se mai pare util să insist. Tîn doar să subliniez încă o dată că vasta problemă a repertoriului e consubstanțial legată de cea a colectivului de realizatori și că o discuție asupra repertoriului „în general” poate beneficia de o curiozitate elocventă, dar care riscă să rămîie scoliastică.

Al doilea factor care condiționează realizarea unui repertoriu este publicul. Sînt probabil condamnat să repet în acest articol doar locuri comune, dar mă văz obligat să reamintesc că un teatru face public nu se impune. Dar PUBLICUL — rog a se impune cu majuscule — nu e entitate nediferențiată. Unu e publicul teatrului C din orașul D și altul publicul teatrului F din orașul G. Există esențiale diferențe de structură socială, de pregătire, educație, gust sau tradiție. Un director care nu-și cunoaște publicul sau care îl ignoră considerent preferințele nu se pare a fi un bun conducător de teatru. Sînt cu aceasta a jurem, cu orice sau far, la problema atît de controversată, a SUCCESULUI. Știu, am mai spus-o și cu alt prilej, știu că există piese slabe care fac succese de casă. Dar tot atît de bine știu că nu există piesă cu adevărat bună care să cadă. Sînt piese comestibile slabe, dar o piesă indigestă e iremediabil proastă. Iar un director de teatru care nu-și cunoaște publicul, nepăsător ca înoc în fața unor săli goale, e de două ori vinovat: față de interpretii săi puși să mestecă cîlți pe scenă înaintea unor jalnice fotolii goale, și față de banii statului cu care facem astăzi teatru, și care nu provin totuși dintr-un sac fără fund. Fundul sacului cu care facem azi teatru e în fundul de mină, sau în fața furnalelor încinse, unde se mun-

ȘI TO TUȘI... „NU SÎNT TURNU EIFFEL”

Ion Biberi face praf această piesă printr-o cronica scrisă în stil adjectiv, adică fără nici un substantiv într-însa. Numesc substantivul tot ce e obiect, fapt, faptă, acțiune, împlinire, cîit de cronica care a dovedit în sprijinul adjectivelor domniei-sale. O singură dată, autorul își iese din obicei: cînd vrea să dovedească ce nesărate sînt glumele Ecaterinei Oproiu, și citează una. E drept că o citează fals, înlocuind tocmai cuvîntul principal. Iată fraza originală: „copiii nu se cresc cu pensii alimentare: se cresc cu untură de pește”. Biberi găsește asta anost și stupid. Eu zic că nu. Nu se putea găsi un mod mai pregnant de a arăta contrastul între două feluri de a îngrijii un copil. Pensa alimentară e o abstracție juridică, un contract de drept civil, o formalitate judiciară, un act financiar (de altfel banul însuși e o abstracție). Adevărata grijă de copil se exprimă altfel, printr-o atenție de tot momentul, printr-o vigilență neadormită, prin „ochii în patru” la tot ce se întîmplă copilului, pentru ca el să fie mereu sănătos, în afară de mîna sănătoasă, adică mai puternic, mai volinic, mai mare, adică, într-un cuvînt, pentru ca el să crească. Iar printre mijloacele capabile să realizeze această creștere, cel mai cunoscut, cel mai popular, mai „celebru” este... untura de pește. Ea simbolizează maximum de solitudine, în contrast cu pensa alimentară care exprimă maximum de răceală în relațiile dintre părinți și copii. Iar verbul a crește, care în românește (și numai în românește) înseamnă a educa, a îngriji de, dar și a face să crească mare, acest cuvînt a fost bine ales de Ecaterina Oproiu și rău înlocuit de Ion Biberi prin verbul „a înlocui” (în condițiile astea e lesne să combați și să acuzi. Iar dacă afirmăm că „cu doveză” sînt așa, ne închipuim ce credit merită cele făcute „pe credit”).

Lui Ion Biberi i s-a părut că piesa e suprarealistă; că pastșează acele povești „trăznete”, foarte la modă în Occident. Ce-i drept, piesa se desfășoară ca o avalanșă de formule îndrăznețe, vorbe de duh, replici spirituale, pline de acel farmec strengăresc al stilului de student foarte cultivat și în același timp pasionat pentru evenimentele concrete care se petrec în jurul lui, în lumea lui. Savuros amestec, care nu a avut onoarea să placă lui Ion Biberi. Dar ceea ce mai ales i-a scăpat este că absurdul, aci, e folosit într-un chip nou, nu pentru a dovedi (ca de pildă la Camus) că viața fiind naturalmente absurdă, nu mai e și stupid seamănă cu realitatea; sau ca la Eugen Ionescu (v. *Rinocerii*), care socotea că fenomenul dominant al societății civilizate contemporane este cretinizarea conștiințioasă și entuziastă și că, deci, numai dialogurile fără sens restate adevărate față de vremurilor noastre; sau ca acei romancieri neo-obiectiviști care ne interzic gîndirea despre lucruri, lucrurile trebuind a fi lăstate așa, fără semnificație, inepte și amorte, în toată pură lor obtuzitate. Nu. În piesa Ecaterinei Oproiu găsim cu totul altceva. O nouate. Absurdul aci e reabilitat. El apare ca un absurd provizoriu, repede logodit cu ceva care arată cum cele două lucruri, la prima vedere incompatibile logiceste, se îmbină într-o hegeliană armonie. Absurdițiile care mișună în dialogurile piesei sfîrșesc totdeauna în gravitate, sau înduioșare, în întelepciune și neprevăzute descoperiri de psihologie. Iată, pentru asta, tehnica întrebuintată:

Doi tineri (pe nume El și Ea) au scăpat autobuzul vicalin. Sînt acum condamnați să aștepte 24 de ore (ceea ce nu se poate, căci amîndoi au o scadență implacabilă la București), sau să găsească soseaua națională în scop de auto-stop. Pornește o-și caute, și merg, și merg, și n-o ajung. Ei se află în curioasă și de-a doi oameni care, împreună, trebuie timp de multe ceasuri să nu facă nimic. Aciindă aștepte ceva care cine știe dacă și cînd o să vie. În asemenea cazuri, conversația nu poate avea un subiect precis. Prezentul e un neant, trecutul al neant. Dar de spus ceva tot trebuie să-și spună. Vor vorbi decît despre... orîșice. Despre tot ce le va trece prin minte. Prizonieri ai unei situații decamdată insolubile, ei sînt, pe de altă parte, oameni cei mai liberi din lume, liberi de obligația de a-și baza purtarea pe ce se întîmplă în afară, de a-și ancora cuvintele pe evenimentul momentan. Și așa, încel-încel, prin vorbe și gînduri aruncate în toate direcțiile, încep ei a se cunoaște unul pe altul, a descoperi mereu mai mult cum se înțelege unul pe celălalt mereu mai bine, cum prin asta ei chiar pe ei înșiși se învătă a se cunoaște mai bine. Și toate acestea ei le fac... certîndu-se tot timpul. Pentru a arăta că tocmai aceste

opuneri tot înțelegeri sînt —, autoarea face ca acele fraze agresive, polemice, belicoase, inteligente, aruncate de unul contra celuilalt, să se rezolvăm, după cîteva vreme, proferate de acest celălalt împotriva primului, cu aceeași vehementă, cu același haz. Pitorescul, originalitatea, stilul trîznit al metaforelor, nostimada metodelor, toate acestea provin din două surse: supărarea și dragostea născîndă Situația stupidă în care cei doi eroi se află, situația plicticoasă, exasperantă, li face să găsească, cu furie, caracterizări truculente, ironice, înfioase. La supărare, la înfă, la arăg, mulți oameni devin poezii... *Îngnatato în zăreau*. A doua sursă a bogăției asociative de idei savuroase, a cuceririlor amare unor, diuocase altele, adînci totdeauna, — a doua sursă e, cum am mai spus, dragostea născîndă.

Cu ocazia acestor conversații, și ca să mai omoare vremea, ei se joacă de-a „pre-tinsul”. Își închipuie tot felul de situații: că merg cu trenul noaptea, că sînt în plin menaj de juni căsătorii, și multe asemenea micro-piese improvizate (americani numesc acest joc „Let's pretend”, hai să ne prefacem). În cursul acestor mici comedii dell'arte, eroii noștri folosesc drept materie de conversație toată rezulția de întîmplări zilnice, de amintiri curente, de obiecte, probleme, idei care umplu existența lor cotidiană, adică în fond viața noastră a tuturor, traiul actual în societatea românească. Sub acest aspect, piesa e, o frescă a contemporaneității, un tablou al tuturor preocupărilor mici și mari din lumea românească de astăzi. Actualități prezentate cînd critic, cînd aprobator; cînd entuziasmat, cînd supărat de cutare față dezagreabilă a lor. Piesa arată bine acest lucru subtil și tulburător, anume că toate aceste cîmtoase de gînd pe scena micilor piese imaginare improvizate de eroi, că toate aceste materiale oferite de societate sînt niște date brute din care omul trebuie să fabrice destine individuale. Toate aceste elemente multe și disparate trebuie defrișate și desiccate pentru ca să compunem din ele *fericiri personale*. Treabă grea. Nu-i uidei să te descurci în această junglă de idei și fapte, de judecați și întîmplări. Iată de ce, în tot cursul piesei, se revine, ca un leitmotiv, la marsul forțat al celor doi prin gloduri și coclauri, spre soseaua largă și mare care simbolizează soluția.

E puțin zis să spunem că acțiunea se desfășoară pe două planuri, al realului și al imaginarii. Structura e mult mai interesantă. Acel mars nesfîrșit prin hășșuri grele este un mod figurat de a ne atrage atenția că reîntrîn în real; un mod alegoric de a marca reînțocarea pe planul vieții concrete. Pe urmă, cînd cei doi încep să se joace de-a „închipuitul”, născîrurile lor nu se completează imaginare, ci sînt trîite cu o actualitate acută. Lărași fuziune a celor două planuri. Realul și imaginarii nu se prezentează succesiv, ci simultan. Nu avem alternanță de cînd și acțiune, pendulare între fapta și idee, cîci alți gîndul este, el însuși, acțiune, hotărîre, atitudine, ezitare poate, dar acțiune totuși. Această logodnă între ce este și ce poate, ce vrem sau ne temem să fie, această răsăritorie de real și imaginar dă unitate desfășurării de gesturi și cuvinte, contrastînd cu succesivitatea în aparentă dispersată, capricioasă, fantezistă a scenelor. Piesa pare că se abate de la toate regulile coerenței dramatice, cînd, în fond, totul se leagă mai unitar, mai coerent, mai logic decît în multe piese clasice articulate. Asta e fermecător. Și nou. În tot timpul piesei, spectacolul e complicat cu autorul, cu personajele, ba chiar și cu tehnicienii mecanici și electricieni. Toată lumea joacă. Joacă „teatru în teatru”. Totul e real, chiar și imaginarii, ba mai ales ei, care devine un fel de real la puterea a doua, concentrat, îmbogățit, prescurtat în scop de îmbogățire. Cu cît rolurile sînt mai „pe loc închipuite”, cu atît ajung mai repede la adevăruri neimaginare. Totul e real: la sfîrșit, eroina comandă muzicanților să cînte, electricienilor să dea lumină, după care spune: „luați luna asta falsă de pe scenă; acum vrem luna reală, de pe cer”. Și în culise se aude rumoare de sosea națională foarte umblată.

As putea cita zeci de replici extraordinare de originale, profunde, pline de înțelesuri, mai ales că structura dialogurilor obligă pe actori la un stil cu totul înedit, care face cu siguranță delicioasă spectacolului, — așa cum le-a făcut pe ale mele.

D. I. SUCHIANU

ÎN ÎNTÎMPINAREA FESTIVALULUI

ANIMAȚIE

...Și cît ar fi trebuit ocultat acest titlu, prezizibil și lesne la îndemînă atunci cînd scrii despre „Animafilm”. Refuzînd cu deplină voință orice ados de fantezie, rîmîna așa, ăles naime, deoarese credem, el este exact. Dintre multele argumente cu deosebită serioasă pe care le-am putea aduce în sprijin, alegem numai unul, lamuritor: se apropie Festivalul de la Mamaia, primul festival internațional al filmului de animație organizat la noi (între 24—28 iunie). Pelicanul alb înghioie, una după alta, zilele rămasă pînă a-tunci, el e un afiș, un element notoriu evocat de mai toți confuzii scriind despre studio și despre studiul pregătitor; firește, la un răzuit și noi, în ziua a 31-a, numărînt începînd de a-și și pînă la Festival. Chiar în ziua a 31-a, despre care era vorba, am observat că animația e cuvîntul cel mai bine găsit în legătură cu studiul și nu l-am uitat de atunci; el cuprînde și uimirea și satisfacția, și undă de recunoștină cu care am rămas datorii tuturor realizatorilor inițiatii acolo. În teatru sînt spus, pînă și clădirea din str. Olteni 45, unde se desfășoară rapidele minuni, aflată, în rașnă de construcție, oferă surprize și incitări de moment. Urcînd în căruța unu birou, la capătul scării te întîmpină o lampă de benzină, cu flacăra rîfînd, în colul cîte unui coridor tuburi de instalație electrică spinzură pe id: adică de ce nu ne-am închipuit pentru a fi în notă, că somnă cu coada unei comete albe, cenușii... — chiar mai mult — cu o cometa dată cu capul de peret? — dar de ce să ne închipuim, avem altă treabă; lăsa comparația bearcă. Oricum, o fericită intrare în atmosferă, o neorînduială tonică, prelungită în toate încăperile vizitate, atît de necesară, în fond, ochiului nostru deschis încetîrîri. Niste silabe argheziene, evadate din balet, sună în aere, potrivit: „Cînd a fost la început / Nu era nimic făcut / Lumea toată era goală / Ca o tidă, ca o oală / Era noaptea peste tot / Ca-n cutia cu compu”. Noaptea, aici, a doar din cînd în cînd, pe vreau „platu de filmare” — nume serios dat cîte unei odă înghioie, gînduind miracole de vopsea, de celuloid și de tus, de aschie,

de sfoară și de cartonaș decupate. O tidă, abia familiarizată cu misterele calculului și ale foii lucitoare de acetofan, rîșnoiește în fața noastră niste pagini „de lucru”, din care ar urma să pricopeam ceea ce e și se pare simplu: cheia, secretul de laborator al vîitorului film implinit. Zăborim la „pînă”, într-un decor care ne place: o pasăre din „Rapsodia în lemn”, cumine, pe soela, lîngă un miniatur cap de urs — „ai adus?” „ce?” „cap de urs” — „ne jucăm”, niste linguri pietate, rîzînd din boboile ochilor de vopsele, un maimuțoi aflat într-o perpetuă coborîre din pom, toate ne atrog și sîntem îndulsiți că nu ne aparțin. Bob Gălîncuș, vrăjitor principiu, lipsește acum, altfel am arătat o primă curioasă pe platoul undă s-a turnat filmul cu care va participa la Festival. O altă ușă deschisă ne ispiteste cu o priveliște lunară, relief arid și palid lîngă care nu stăruim: uimind ceva, ne întocmesc pe platou alba păreți și n-am mai pleat: în cadrul se mîscă rîetăi colorate, iute ca din nimic, urmînd să încheie niste întîmplări seducătoare. Poate că datorăm mult din senzația de integrare în această lume de fantezie și pasiunii pe care o pune Cecilia Rădulescu, redactor la scenarii, arătîndu-ne atelierela de creație sau prezentîndu-ne rezistori care — oricit de vorbărești — gîsește totuși timp să vorbească. Insuflește, despre filmul lor. Furăm astfel cu ochiul sau cu urez, cîte un secret pe care o cum e și trumbe — n-ai vom împîrțisi nîmînuși pînă după Mamaia, cînd, oriem, îl va ști toată lumea, plăcîndu-ne misterul în care devenim complici. Fofota de pe platouri, de pe coridoare, sau grăbițele întîrîrî-teșiri — sala de proiectie, garda tuturor tinerilor, are o ușă închisă pentru curioși, așa că nu vedem decît agitația draperiei — toate acestea se organizează vîot în imaginiile noastre, stimulată, și ispin unui film, destul de animat și el, nu e departe; personajele sînt „vii și pregnante”, vorba specialiștilor.

Pe Olimp Văntreanu distincțiile estigiste pîd acum nu-l potesc de neliniștile din pragul competiției. Gopo, nostalgic, „on recient toujours”... „Si alintă în rîși odrasla minuna, omulețul, pregătîndu-i noi acentur” o reventare dr dragul fanteziei și al jocului, deoarese Gopo sînd membru în jurul Festivalului nu va participa la întrecerea dintre creatorii de filma de animație. În usa sălii de proiectie, Liviu Ghișor și Virgil Mocanu propun două moduri posibile ale nerăbdării dinaintea confruntării cu „publicul”: primul, tăcut, inabordabil aproape, celălalt, exuberant, cu rîșpă de gesturi. Față de aceste reacții, calmul lui Lulu Hermentennu pare să fie tocmă excepția care întărește regula. Cu toate că emoția, frînturarea, ar fi proprii, mai degrabă, personajelor înedite în peisajul studiului, sculptural Val. Chende, poști Marin Soreacu și Romulus Vulpescu, grațiosul Benedict Gălîncuș, pitorescul Sabin Bălășu sau Iuliu Nișescu, care debutază în munca lui „Animafilm” — sporind surprizele și valoare așteptatului Festival de la Mamaia. Dar nu sînt ochii de de nici „veteranii”. Dacă am fi mult specialiști în domeniul am putea observa chiar nuanțe și reacții diferențiate pînă la amănunt. Sî, neîndoielnic, dincolo de politețea cu care ne-nuim primii, am fi aflat la ce gînduim Gh. Suidel, N. Musteșcu, Ștefan Munteanu, N. Cobar, Laurențiu Sirbu, sau chiar Maty Aslan pe care de altfel nici nu l-am întîlnit; în ziua aceea lucră accusat. La ce pot gîndi niste rîetări? La pelicanul alb — firește. Pînă la cel de la Mamaia, rîmîni și risat, „mai stă... atîtea zile” anunță pelicanul alb de pe coridorul studiului. „Animafilm” între doi pelicanii albi, iată o idee potrivită locului, în aceste clipe. Ar fi trebuit să fim mult mai serioși, reconștem, dar n-am rezistat exploziei de fantezie care ne-a „copilărit”, deci nu toate filmele care se lucrează aici se adresează erimilor (ceea ce, de altfel, reprezintă nou-tatea acestui festival). Cu toate că, să te simți copil — e ceva, cînd nu mai ești de mult. Dacă studiul „Animafilm” va reuși a-o face, la Mamaia cu toți specialiștii vom spune, împreună cu eventuali purtători: „Jos pălăria”.

Tita CHIPER

LA CASA SCRITORILOR

În cadrul ciclului „Seri memoriale”, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” va avea loc vineri 27 mai 1965, ora 19, o seară literară dedicată lui Ion Minulescu.

Evocarea poetului și a operii sale o vor face Vladimir Streinu și Matei Gălîncuș, iar antologia lirică va fi prezentată de actrița Neana Iordache, Gina Petriș, Gheorghe Cozoriș și Dumitru Furdul.

Mărți 31 mai 1965, ora 19, în continuarea ciclului

„Muzică și poezie”, actorul Ludovic Antal, de la Teatrul „C.I. Nottara”, va susține un recital din poezia lui Geo Dumitrescu, împlîndînt apariția volumului „Nevola de cerență”.

În continuare, orchestra de cameră a Casei Scriitorilor, dirijată de Radu Jeleacu și Petre Bocean, își va inaugura activitatea printr-un concert de muzică preclastă. În program: Georg Friedrich Händel, Antonio Vivaldi, Johann Sebastian Bach.

ION GHEORGHIU

Nud

DETALII ESENȚIALE

Oricum am numi-o, nevoia de întreprindere, de a se ocupa de lucrurile care sînt necesare, de a se ocupa de necesitățile sociale și cetătești, la menținerea unei situații care angrenează aspecte de etică pe lîngă cele economice, gospodărești și sufletiste. Dînd o sumară anchetă se observă cum contabilitatea a luat înaintea exigențelor de serviciu, trebuind la un minut de aprovizionare 2-3 minute pentru înregistrare și plată: la ser se mînuiește, două sau trei ore pierdute înuși!

De acest raport de situații cînea trebuie să ia o măsură. Direcția PECO e datoră să fie cont și de valorile etice, estetice, cerătești, civilizate, necesitate, cu atît mai mult cu cît serviciile ei reprezintă punctele de contact organizatoric, tehnic și spiritual cu mii de vehicule venite de peste hotare ca și cu publicul nostru călător prin țară.

Stajunea de benzină nu mai e un depozit cărcăre de marfă, trebuie să fie un mijloc modern de comunicație cu marea lume turistică, un punct de informare, o sursă de unde să se procure rapid o hartă a regiunii cu obiectivele ei cele mai importante de vizitat, cu atelierele de reparat, cu localuri de consum. În orice caz vitrinele trebuie prevăzute măcar cu o hartă a țării.

Stajuniile de pe traseele internaționale ar fi foarte nimerite în colaborare cu ONT-Carpați, regional, să aibă și un ghiseu de informare turistică de unde călătorii să poată obține indicații în eteva limbi, alături de o vitrină comercială cu filme, fotografii, albume, mici obiecte caracteristice de amintire.

Dar peste toate acestea, sursă și vola bună, spiritul gospodăresc și grijă neîfocată pentru un serviciu exemplar de care turistul automobilist să-și aducă aminte cu plăcere.

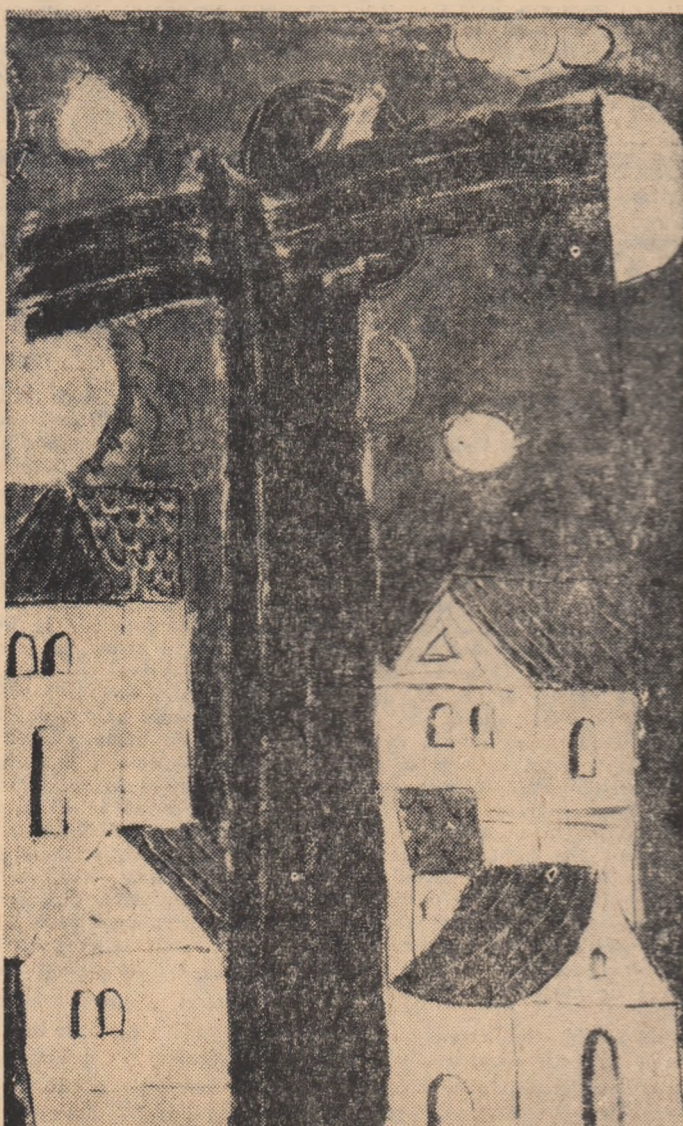
Asistăm în plină evoluție a marilor stații de servicii și de necesități sociale și cetătești, la menținerea unei situații care angrenează aspecte de etică pe lîngă cele economice, gospodărești și sufletiste. Dînd o sumară anchetă se observă cum contabilitatea a luat înaintea exigențelor de serviciu, trebuind la un minut de aprovizionare 2-3 minute pentru înregistrare și plată: la ser se mînuiește, două sau trei ore pierdute înuși!

De acest raport de situații cînea trebuie să ia o măsură. Direcția PECO e datoră să fie cont și de valorile etice, estetice, cerătești, civilizate, necesitate, cu atît mai mult cu cît serviciile ei reprezintă punctele de contact organizatoric, tehnic și spiritual cu mii de vehicule venite de peste hotare ca și cu publicul nostru călător prin țară.

Stajuniile de benzină nu mai e un depozit cărcăre de marfă, trebuie să fie un mijloc modern de comunicație cu marea lume turistică, un punct de informare, o sursă de unde să se procure rapid o hartă a regiunii cu obiectivele ei cele mai importante de vizitat, cu atelierele de reparat, cu localuri de consum. În orice caz vitrinele trebuie prevăzute măcar cu o hartă a țării.

Stajuniile de pe traseele internaționale ar fi foarte nimerite în colaborare cu ONT-Carpați, regional, să aibă și un ghiseu de informare turistică de unde călătorii să poată obține indicații în eteva limbi, alături de o vitrină comercială cu filme, fotografii, albume, mici obiecte caracteristice de amintire.

Dar peste toate acestea, sursă și vola bună, spiritul gospodăresc și grijă neîfocată pentru un serviciu exemplar de care turistul automobilist să-și aducă aminte cu plăcere.

ION GHEORGHIU

Cumpăna satului

FOLCLOR ȘI SPECIFIC NATIONAL

dialog

OVIDIU PAPADIMA ION BIBERI

ION BIBERI: Vă propun o confruntare, care va fi pentru amândoi și un examen de conștiință, privitor la procesul intim de elaborare a fenomenului artistic, cuprins în generalitatea lui. Voi începe prin a formula în termeni personali problema originii creației zise populare, pe care o socotesc ca punctul de plecare necesar al discuției noastre.

Este actul de creație folcloric un rod al unei elaborări strict personale, al unui artist purpura rămas anonim, sau este o expresie, prin apozitii, sinteze și incorporări succesive, a produsului unui geniu colectiv? Sînt sigur că răspunsul meu la această preocupare, rod al unei recurențe de fapte etnografice prin reflecție personală, va împingea aprecierea dumitale critică, rezultat al unor cercetări savante, urmărite împreună cu numeroși specialiști.

Convingerea mea este că, nediferențiată inițial de actual magice, artele, reprezentate prin dans, poezie, cîntec și artă plastică, au ales în mod spontan și intuitiv direcția a unor personalități umane excepționale, adevărați vizionari, care operau incantanti și acte de corespondență între lumea sensibilă și un plan de realitate transuman: artistul a fost, la început, vrăjitor paleolitic, iar mai tîrziu, prot-egiptean sau chaldeean, desenator african, reușitor, samani-siberian, descinzător indian, asadar o personalitate de primă mîna media sufletescă a unei populații pe care o însuflețea în cursul unor creații artistice spontane, improvizate. În cursul unor ceremonii complicate. Originea acestor acte artistice primitive, din care aveau să se desprindă mai tîrziu diferite arte cunoscute, trebuie căutată astfel la acești inițiatori de incantații și cult. La început, actual artistic se avea astfel o genză strict individuală.

Condițiile obiective ale acestor creații, complică însă procesul elaborării. Vrăjitorul nu opera niciodată singur: el era exponențial unei stări de suflet colective. Acești vizionari și artiști în germe nu și dezvăluiau lumea de simțire și gînd decît în consonanță cu o întreagă ambianță formată din inițiatii sau spectatori, asadar, din participanți activi sau pasivi, la actele magic-artistice, prin refrene și imitație de gesturi, prin ritmurile de tam-tam, prin formule stereotipe, dans sau chiar prin simplă prezență. Se crea astfel o stare de mulțime, de halucinație și extaz, care transpunea pe magul-poet și vrăjitor în stări de suflet depășind tonalitatea obișnuită, cotidiană.

Putem spune că la oamenii preistorici, ca și la populațiile actuale, africane sau americane, zise primitive, ceremoniile poetice, conduse de un artist de mare factură, sînt fenomene colective. Nu mă pot opri aci asupra acestui fapt cu referințe de amănunt, dar menționez că fenomenul este foarte general, observat și descris fiind mai cu deosebire la magicii sau la populațiile din sudul Franței.

Cred că nu greșesc, prin urmare, dacă voi afirma că, privit ca un fapt de cultură foarte general, actual artistic este rodul unei personalități excepționale, dar exprimînd stări sufleteste de mulțime. Artă este deopotrivă act individual și stare colectivă. O separație între cele două fapte nu se poate face.

Rămîne, firește, lipsa de semnătură, caracterul anonim al acestui act artistic. Anonimatul folcloric este un fenomen de cultură foarte general, la începuturi de ciclu cultural. Dar chiar mai tîrziu, în evul mediu, de pildă, artistul romanic sau gotic nu rămînea oare anonim? Dacă s-au putut identifica o seamă de constructori de catedrale, numele zecilor de mii de sculptori sau vitralieri au rămas cu totul necunoscute! De-abia în Renaștere paternitatea operelor a reînceput să fie reafirmată cu stăruință.

OVIDIU PAPADIMA: Iubite Ion Biberi, îmi pui în față un întreg complex de cugetări — care sînt și tot atîtea întrebări, extrem de ispititoare — cărora cu greu li se poate răspunde în cadrul limitat al unui dialog ca al nostru. Voi încerca să mă adaptez acestui cadru, operînd unele simplificări, chiar cu riscul de a pierde mult din înălțimea și din bogăția de conținut a înțelesului. Aș fi înclinat astfel de a începe să fac o diferențiere între cultura de tip folcloric și arta de tip folcloric. Este evident că sfera celei de a doua este mult mai mică și se include în sfera celei dintîi. Inși termenul de folclor a avut la origine sale — în limba engleză — o accepție bivalentă: „ceea ce stie poporul” și „ceea ce se știe despre popor”. Cu timpul

tenat să le consider de tip folcloric, pe cînd cultura clasicismului greco-latin — în care se afirmă din plin personalitățile creatoare, ca originalități distincte și remarcabile — nu intră, numai artiștii populari de masă decît prin potențialul deosebit de puternic la gîndul de a fi expresiv, — și care se integrează mai în mod obiectiv prin cultură în istoria omenirii, adică crea cultura în care individual creator ține să

re manifeste în același timp nu numai ca expresie a maselor, dar și a propriilor sale individualități, a originalității sale, și e recunoscut și admirat sub acest dublu aspect. Desigur, existînd între aceste două tipuri de cultură deosebiri de esență, ci numai de proporții interioare, ele nu au putut rămîni și nici nu au rămas niciodată izolate una față de cealaltă. Intre cultura de tip folcloric și cea de tip — să-i zicem — individual — a existat întotdeauna un schimb profund și reciproc de influențe și de substanțe. Adeseori întreprinderile duc pînă la o totală confundare: cea de folclor și ce e artă cultă în cărțile populare — în O mie și una de nopți de exemplu — și ce e artă cultă și ce e folclor în opera lui Creangă?

L. B.: Originea deosebită individuală și colectivă a artei, pe care am posibilitatea limitată o continge foarte strict cu un specific local, caracteristic unei populații locale, este înțeles în termenii folcloric și magic-artistice, este dependent de o structură psihologică particulară a unei populații, de specificul condițiilor geografice, de felul de viață al locuitorilor (vînturări, agricultură), de faună și flora regiunii (alimentația modelă pentru arta populară, de tradiție strict locală ale populației). Poesia și arta plastică inovative, deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît și arta populară nu au putut niciodată să facă abstracție de raportul om-lume. Firește că acest raport — la origini strivitor pentru conștiința omului, fătura atît de fragilă, atît de dezarmată în fața forțelor naturii, pe care nu le cunoștea în mecanismul lor — și nu le putea deci domina — și produs de la început o invazie a artei în știință. Ca să explicăm lumea — știința populară a recurs adesea la mituri, la legende. Ca să domine forțele naturii, inclusiv animalele ei, omul a recurs la actul magic. Cultura de tip folcloric prezintă deci la origini un aliaz inseparabil de poezie și luciditate. Omul a gîndit de la început, nu numai a gîndi. Și a gîndit pe baza observațiilor asupra naturii. Celebra statueta preistorică a gînditorului nu e numai o operă de artă, ci și o expresie a realității însăși a condiției umane în natură. Botanica populară nu a dus numai la crearea de legende poetice, dar și la identificarea auzor „plante de leac”, la care sînt și medicina populară. Descoperirea constată nu numai din formule poetice, dar și din tratamente medicale concrete și adesea foarte eficiente: fricțiuni, băi, o anumită alimentație. Tatuajul la popoarele primitive, portul popular la popoarele de astăzi, fiind totodată operă de artă, arc misiunea să spună aproape totul despre cel care îl poartă, vîrsta și implicațiile ei sociale — mobilitate, căsătorie, văduvie — profesunea și categoria socială, tinutul de undă vine. Cultura de tip folcloric este deci în primul rînd un act de cunoaștere a lumii concrete și apoi numai o încercare de a trece „dincolo” de ea. Cultura de tip folcloric este prin definiție cultura omului din mase și în acesta se ține de tendința spre formulări originale. De aici și anonimatul creatorilor în culturile de tip folcloric. Aceasta nu presupune inexistența lor, ci doar lipsa oricărei velleități de a se diferenția de masă ca individualități deasupra ei, ci dimpotrivă tendința de a rămîne cu totul în ea, de a se urca spre înălțimi numai deodată cu ea. Un de raporturile se inversază: înțelegînd cîlelalt stil de cultură, Astfel, cultura de stil romantic și chiar cea gotică, de care vorbim dumeata, mai ales goticul timpuriu, aș fi

deosebit de puternic geografice, sunt o creație unică, deosebit de puternic geografică, și nu pot fi create în altă parte. În accepția lui cea mai largă, în sfera culturii de tip folcloric nu intră numai artiștii populari, dar și filozofia, știința, moravurile cu caracter instituțional concretizate în obiceiuri și datini, în modul de a se comporta al oamenilor: de a se îmbrăca, de a-și face casele. Mai că ar fi tenați să vorbim chiar de o civilizație de tip folcloric, înțelegînd deci într-un fel și aspectul tehnic. Dar să nu uităm că, mai tîrziu, folclorul se creează sub semnul frumuseții, ceea ce-l confundă totuși cu arta în întregime lui. Cultura de tip folcloric e deci sever condiționată de stilul ei.

Acordîndu-i o asemenea sferă — caracterizată nu numai prin extensiune, ci și prin incontestabilă apăsătoare precizitate, spre realizarea practică chiar — în lumea folclorică nu mai există folclorul numai o creație a vizionarilor — fie ci vrăjitorii paleolitici, profeții egipteni și chaldeeni, samani siberieni ș.a. Dacă astrometria, meteorologia, botanica, zoologia — chiar și cosmogonia populară — au avut misiunea de a spune ceva despre lumea din afară, arta populară a trebuit de la început să vorbească în primul rînd despre om și adesea în mod foarte concret. Firește, atît știința populară cît

INDIA-GAUHATI

Autor: România
Execuția: Ing. Grigore Grosu, coordonator.
Ing. Petrescu Mihai, proiectant șef
Ing. Pricop Constantin, construcții montaje
65 specialiști construcții + 30 operatori
ploieșteni pentru punerea în funcțiune a rafinării.
Timp de execuție — 19 luni
450.000 m. c. pământ excavat
1.000 piloți pentru fundații — 35.000 m. c. beton
17.000 tone utilaje și materiale livrate de industria română constructoare de mașini
2.000 tone unelte, utilaje și mașini pentru montaj
Capacitate de prelucrare: 750.000 tone țigeli anual
Festivitatea de deschidere: 1 ianuarie 1961.

1641 DE ZILE ÎN INDIA

Cu o săptămână înainte de 1 mai 1966, la cinci ani de la punerea în funcțiune a primei rafinării românești din India, stau de vorbă, la Ploiești, cu inginerul Petrescu, actualul director tehnic al Institutului de proiectări și instalații petroliere. E seară. Trecut de ora zece. Și aici ca și la Ministerul Petrolului din București se lucrează și la această oră. Ing. Tomuș, directorul Institutului, (a fost și el de asemenea în India, în aceeași problemă a construcției rafinării de la Gauhati), studiază în biroul său, cu inginerii de resort planurile pentru construcția unei noi rafinării destinată din nou Indiei. Se discută tratative prin Industrial-Export pentru a doua, a treia și a patra rafinării.

Inginerul Petrescu este un bărbat distins, manierat. Fără nici o afectare facilă. Judicios în aprecieri. Exact până la ultimul detaliu din îmbrăcăminte și gândire. Cu acea distincție și sobrietate în înținută, în mimică și gesturi, care-l fac totodată interesant, neostentativ interesant și, fără îndoielă, simpatic. Expunerea lui — căci convorbirea se transformă curind într-o expunere — „ca obiect”, fără paranteze și alunecări „exotice” — este o succintă fișă tehnică a rafinării românești din Gauhati. După o prealabilă introducere în istoria clauzelor și acordurilor respective, avansate pentru ambele țări, proiectantul principal al rafinării elogiază colaborarea cu uzinele noastre — care au executat, potrivit planurilor de concepție, utilajele respective ireproșabil — fiindu-se, cu o discreție exemplară, să vorbească de persoana sa, stăruind numai asupra potențialului tehnic și moral al colaboratorilor cu care a lucrat în India. O singură frază aruncată în treacă, absolut la insistențele mele, relevă aprecierea de care s-au bucurat cunoștințele, experiența și munca sa în India: „După terminarea instalațiilor și darea în funcțiune a rafinării, indienii au insistat să mai stau un an și am stat în cele din urmă un an și jumătate”.

Redau cuvânt cu cuvânt scurta expunere a Ing. Petrescu:
— Rafinăria a fost proiectată și construită de noi, cu utilaj românesc, specialiști, totul până la ultimul gram de ciment. Folosind experiența noastră bogată în acest domeniu, confruntând totodată experiența noastră cu cele mai recente realizări de acest gen din lume, rafinăria de la Gauhati prelucurează complet țigeli până la produsele finite: benzină de calitate superioară, petrol de iluminat, motorină Diesel, combustibil lichid și cocs de petrol. Rafinăria a fost proiectată și asigurată cu toate utilajele necesare: a) apă de răcire; b) energie electrică; c) instalație pentru curățirea apelor de scurgere; d) rampe de încărcat produsele finite la vagoane și autocisterne; e) parcuri de depozit; f) drumuri de acces și drumuri în rafinării; g) ateliere de întreținere; h) magazii pentru depozitarea pieselor de schimb.

— Rafinăria s-a compus din:
1) O instalație modernă de distilare a țigeliului.
2) O instalație de solventare cu bioxid de sulf... De reținut faptul că procedeul de solventare cu bioxid de sulf lichid a fost descoperit și aplicat pe scară industrială mondială de românii Edelsan, cu câteva decenii în urmă. Două instalații asemănătoare de solventare cu bioxid de sulf lichid, am construit și la rafinăria din Baraun, din statul Bihar, tot India, cu o capacitate mai mare.

3) Instalația de coccare, care transformă păcura rezultată la instalația de distilație în benzină, gaze, petrol, motorină, combustibil lichid și cocs de petrol.
4) De reținut că toate instalațiile tehnologice au fost special proiectate pentru a putea prelucra un țigeli cu totul neobișnuit: foarte aromatic în produsele albe (benzină, petroluri) și foarte parafinos în păcură. Țigeli indian a fost studiat de Institutul de cercetări pentru prelucrarea petrolului din Ploiești care a stabilit tehnologia cea mai potrivită de prelucrare, randamentele de produse și calitățile lor.

5) Rafinăria a fost proiectată în cadrul Institutului nostru, Institutul de proiectări și instalații petrolifere, Ploiești, iar centrala termoelectrică din interiorul rafinării, care deserveste rafinăria, de către I.P.R.O.M.E.T. București.
6) Ajuatoarele pe care le-am avut din partea indienilor la punerea în funcțiune a instalațiilor au fost cei 54 de indieni care au stat un an în România, și s-au specializat în practică la Institutul și la rafinării noastre din Ploiești, la Brazi și la Institutul de Petrol și Gaze din București.

7) Un ultim lucru: rafinăria pe care o vedeți aici, în acest panoramă, a fost construită între dealuri, pe malul unei sfințe, Brahmaputra, ceea ce ne-a îngreunat foarte mult munca și ne-a dat multă bătaie de cap deoarece terenul era mlăștinos, o fostă ozărie și a fost necesar să se excavase circa care v-a impresionat pe dv. la început: 450.000 m.c. de pământ.

ANTIEXOTISM

Numele inginerului despre care mi s-a vorbit mult, pe care-l așteptam să ne îndoaie și să încercăm din strălucite — cei mai proaspeți ingineri români într-o peregrinație — și pe care-l cunosc la minister, într-un birou vecin cu cabinetul de lucru al tovarășului director Stoian (care-mi făgăduiește, cu amabilitate, o convorbire mai târziu) a doua zi după sosirea sa din Etiopia, Somalia și Egipt, este în cea mai flagrantă contradicție cu înfățișarea și ținuta lui spirituală. Inginerul Florea Sălină e slab, mărunț, tipul omului nervos, mistuit, cu o bogată viață interioară, sensibil, inteligent și în permanență agitat, cu toate antenele deschise spre perspectivele agitate, cu toate antenele deschise spre perspectivele agitate ale vieții. Mai puțin atent cu vestimentația, ceea ce-l dă un usor aer boem, ars de soarele Africii, inginerul devine amabil, pătrunzător și realment interesant pe măsură ce se lasă el însuși furat de torrentul de observații și impresii cu care se întoarce din proaspătă călătorie și care, la rîndu-le, prin asociații și disociații neașteptate, ca o reacție în lanț, îi amintesc călătorii mai vechi făcute în alte părți ale lumii, munca desfășurată pe alte meleaguri.

13 decembrie 1958, prima ieșire din țară.
Vineri, 22 aprilie, întoarcerea din Egipt.

Între aceste două date, 11 țări vizitate, 12.000 km p. prospectați numai în Afganistan.

În general, spune, oamenii își tac o anumită idee: lecturile, filmele colorate, gen turistic, romanele parafumate excesiv și cărțile de călătorii scrise de autori narcotizați de exotism, care n-au leșit, unii din ei, mai departe de un kilometru de hotelul luxos în care erau găzduiți, ne-au deformat într-un fel gusturile și ne-au pervertit imaginația. Dar nu-i așa. De exemplu, jungla ecuatorială. Cite nu mi-am imaginat și cite n-am citit despre ea și cînd te duci acolo vezi că-i o pădure înaltă, sălbatică și altă țară. Petcu, care a fost în Brazilia, zicea că probabil în Africa se găsește adevărata junglă — jungla vizată în copilaria noastră cînd vedeam filme cu Tarzan. Eu care am fost în Africa zic că-i în Brazilia. Tot așa am fost decepționat cînd am fost în Afganistan. Pe inginerul Luchian l-a prevenit un afgan la ambasada Afganistanului din Moscova. Pe mine nu m-a prevenit

ROMÂNII PE GLOB (III)

nimeni. Pur și simplu vroiam să văd Orientul, drumul lui Marco Polo, minunățiile din O mie și una de nopți. Într-un cuvînt, ce pot eu să vă spun? Oamenii trăiesc greu. Și în Somalia și în Etiopia. Așa m-a impresionat cel mai mult. Din două milioane de locuitori, un milion și ope sute de mii sînt țărăni. O continuă migrație. Se plîmbă cu turmele dintr-un loc în altul în căutarea hranei și a apei. Se pare că o vacă paște un hectar pe zi și apa se găsește la distanțe de zece de kilometri. Din pricina acestei continue transhumante oile și vacile somalezilor arată ca niște gazele. De altfel se și încuscesc. În Etiopia condițiile climatice sînt mai favorabile. Toți cerealele, toate cerealele sînt de import. Lumea sîră a nu mîncîncă pline de grîu. Mîncîncă un fel de azîmă, din făina spicului unei plante care seamănă cu colția de la noi, o graminee cu bobul de dimensiuni mici. O macină ca strămoșii noștri cei mai înțelepți, cu două pietre frecate în mîna. Fiind totuși agricultori, au sate albe, cu casele vîruite și vechile colibe de paie sînt folosite pentru vite Umbilă îngrijit îmbrăcați, în alb și sînt foarte prietenoși și ospitalieri. Ospitalitatea lor e altă de mare că depășește cu mult ceea ce sîntem obișnuși să numim ospitalitate. Tot ce are mai bun în casă și pe lingă casă, fără alegere, și se dă cu sentimentul celei mai inocente bucurii. Somalia de nord... am fost pînă în Nord, speram să găsim petrol... Am străbătut întreaga țară. Condițiile acestea de viață, transhumarea aceasta permanentă, trairul lingă vite, în uscăciune, primăvara primăvara și au pus pețea și pe făcătura oamenilor. Bărbații sînt ageri, frumos proporționali, înalți. Femeile seamănă și ele cu niște gazele, au picioare lungi și ceea ce le dă un aer aparte, straniu și teluric, ca unor zeltăți arhaice, este părul lor negru, de atracit, cu luciri albastre, bogat și creț, pe care și-l împletesc în mii de codițe subțiri și și-l clădesc într-o arhitectură savantă, încît tot capul li se transformă într-o fabuloasă construcție florală. Etiopienii, care sînt sedentari, sînt mai scunzi, trăiesc la 2000 de metri înălțime. Există și aici perspective de petrol. Eu am fost decamdat într-o primă cunoaștere, de asta nici nu văș spănu prea multe, în privința asta. Nu pot hazarda pronosticuri. Tot ce pot spune e că am fost șocat de sărăcia oamenilor și de nivelul lor cultural. Limba somaleză nici nu e scrisă. Guvernul a cerut sprijinul U.N.E.S.C.O. pentru introducerea alfabetului. Singurul mijloc de comunicare este viul grai. Cel mai important mijloc de informare este radioul. Ziarele sînt redactate în limba italiană, engleză sau arabă. Cercurile religioase influențează pentru limba arabă. Religia dominantă e mahomedana. Șoferii oprește mașina încă din cîmp, se descalță, trage un covoraș sub genunchi și începe să bată mătăni și să recite din Coran. Nu are fost să stădăm bazele Nilului. Experții noștri au atras atenția guvernului etiopian că aici există petrol. S-ar putea ca și desertul să se rezerve surprize. În tot cazul ceea ce vream să spun, conținutul cu același lucru cu care am început, nici desertul nu este același desertul de filmele exotice. Este și nisip, nici vorbă, un nisip galben roșcat dar mult mai puțin, infinit mai puțin decît se crede. Cam cum e o zăpadă răscolită prin vînt. Imaginea seamănă... din cite știm, ne imaginăm despre lună... e o imagine lunară, din pricina stîmilor negre, de cremene, niște crătere, care fac accesul greu, aproape imposibil, încît nu se poate răzbate decît prin vînt. Marea de stînci bizare și de nisip este atât de dezoianță, de incremenită, de pustie, că pur și simplu pare, și e, mai lipită de viață decît un ocean. Din avion, pe ocean, zărești totuși mișcare, vezi sau simți viața: vapoare, vase pescărești. Desertul e gol, pustiu, nemiscat. Din Sudan, din Kantum pînă la Roma, n-am simțit decît prezența unei pustietăți dezolante, copioasă și moarte. Te apucă spaima. N-am mai încredințat niciodată senzația asta. Rădăcinile noastre pătrund pînă în străfundurile pămîntului după viață dar cînd întîlnesc numai moarte, toată ființa noastră se revoltă. Și cu toate acestea dacă ar fi lăsat să construiască numai viață în loc să-o distrugă, omul ar stăpîni și ar face să înflorească acest ocean al morții. Dar să trec la ceva vesel. Mi-am amintit o șoite montată de băieți în Afganistan, lui Mister Rumania, Mister Luchian. Afganii au o obicei pitoresc de salut: odată cu ploconele și temenelele respective încep să te întrebe în șir, monoton și fără pauză, după ce-ți doresc fericire, pace și așa mai departe, cum te simți? cum ai dormit? ce-ai mîncat? dacă ți-ai priit și așa la nesfîrșit despre soție și copii și nepoți pînă într-a șaptea spîlă și tu în același timp te aplaci, moșii din cap și-i răspunzi. Ei, închipuți-vă cum cum erau convorbirile telefonice la ei. Ei chemai la telefon din șelchă pe careva, aveai nevoie urgentă de ceva și el începea cu cădelnița. El, și cînd Luchian era plecat la Kabul... Luchian era foarte iubit la ei... un român de al nostru l-a învățat pe-un afgan, cînd l-a așteptat la aeroport la întoarcere, să-l ia în primire de la scara avionului: Salamalecum, moașta pe gheată, ce faci? Mister Luchian, ați călătorit bine? moașta pe gheată! și tot așa în românește, de față cu toți afganii care-l divinizară pe Luchian și cu românii care se prăpădeau de ris. Pe urmă s-a lămurit și Mister Luchian și-a ris și el. Povestea cum l-au pevestea eu dumitale, acum, scena n-are piper și sare, dar acolo avea un haz nebun. De altfel să știți că nu sînt singurele cunoștințe de limbă română pe care și le-au însușit afganii. Toate comenzile de la sondă cred că și acum, după atîția ani de la plecarea noastră, tot în românește se dau și strigătele de încurajare de la campionatele lor naționale de „buscasi”. Nu știți? N-ai auzit niciodată? De-a dreptul palpitant. Ei sînt mai pasionați decît noi de Rapid și Steaua! Inginerul Luchian nu și-a descris spectacolul? Nu prea mergea, nu avea timp. Lui li plăceau dansurile. Dansul pietelor și dansul șabilor, dar noi ne dădeam cu regularitate. N-am pierdut nici un meci de buscas, indiferent unde era și fi, la țară sau la oraș. Și încă alea de la țară erau și mai formidabile. Ca să-ți faci o idee, imaginează-ți echipe de călăreți, pe cal pur sînge arab, de la 15 pînă la 200 de călăreți într-o echipă și alți 200 în alta și alți 500, 1000 sau 2000 pe margini, tot călări, spectatori! Fiecare echipă are un cerc pe teren de 10 metri, un les de vițel fără cap și copite, cu burta golită de mărunțale și cusută la loc, e așezat în mijlocul terenului și echipa care introduce vițelul în cercul adversarului, marcă un punct. Pentru asta trebuie să ridici vițelul pe cal, din goana calului, să faci o echilibristică nemeapimioasă cu el, scurcîndu-te prin ceata călăreților adversari sau să-l împingi, să-l arunci ca pe-o minge, ca la rugbi. E un joc bărbătesc de agerime și forță, o neîntrecută demonstrație de călărie, viclenie și tenacitate. Au niște baze scurte din piele, cu care lovesc caii, rîmase de pe vremea hunilor. Căi sînt cei mai buni, selecționați din ținutul sau satul respectiv și cu toată înverșunarea și brutalitatea luptei, nu există, n-am văzut niciodată și n-am auzit pomenindu-se să se fi înregistrat lovitură nepermise între parteneri.

— Mulțumesc, tovarășe Sălină. A doua oară cînd mai mergeți să vedeți un meci buscas, vă însoțesc și eu bucuros!

AL. I. GHILIA

SECVENȚE

„REALISM - PERIOADA”, „REALISM ETERN”

René Wellek, profesor de literatură comparată la Universitatea Yale din S.U.A., se ocupă în studiul Conceptul de realism în exegeza literară mai ales despre ceea ce el denumește „conceptul perioadă” al realismului, adică despre manifestarea realismului ca modalitate artistică dominantă în perioada anilor 1820-1890, însă și în afara discutiilor realismului ca metodă, „realism etern”, cum îl denumește el.

Apărut ca o armă polemică împotriva romantismului în momentul cînd omul dobîndea un nou simț istoric și devine conștient că trăiește într-o societate pe care ordinea introdusă de știința determinată a secolului XIX n-o împiedică să rămîna inumană, realismul se delimită de curentele anterioare: de romantism prin însuși condiția apariției sale, prin excluderea unor elemente ca fantasticele, alegoria și simbolul, abstractul și decorativul, prin respingerea exaltării romantice a omului de clasicism, prin respingerea conceptului de „ideal al clasicismului”, interpretîndu-l tipul — ca fiind social și nu universal uman”.

Conceptul de „tip” în realism este, după Wellek locul de conciliere al descrierii cu prescripția și al redării cu îndrumarea moralizatoare, pe un teren istoric, este „puncta dintre prezent și viitor”, dintre real și idealul social”.

Realismul, care în punctele cele mai înalte s-a realizat în opera celor mai mari scriitori ca Balzac, Dickens, Dostoievski și Tolstoi, Henry James și Ibsen, și chiar la Zola, este o concepție în mod constant teorie și a creat lumi ale imaginației”, este descris prin cîteva din criteriile sale esențiale: obiectivitatea în observarea socială, istorică — cu prinderea globală a realității în aspectele ei sociale, politice și economice în concretizarea și dinamismul lor — autorul avînd însă de făcut nuanțări și rezerve (vizuina asupra omului a lui Tolstoi) și se pare, de pildă, anti-istorică, Rousseauistă”.

DE LA PARTICULAR LA GENERAL

Manifestările de scepticism (Adorno, Moravia) față de educarea legăturii generale ale literaturii se datoresc printre altele, după părerea autorea, studiului „Ca să se scrie în natură”, de Liviu V. Șerbină, în revista „Cultura”, care se găsește în prezent cercetarea corectă, dintre individual și general, dintre faptul izolat și legat în literatură”.

Reacția împotriva „schemelor teoretice” aplicate la „conceptul abstract” a dus la neglijarea generalizărilor ample, la excluderea din preferință strict coerență, factologică, a fenomenului literar și la o rămînere în urmă a teoriei literare față de practica artistică în această privință, tendința de a opera cu „legi de masă formulate împotriva, cărora li se interziceau fenomenele concrete vii, ca și „anagrame” legăturilor din fața scriitorului care să scrie aceluși tip de dogmatică. „Este extrem de important să cunoști natura legii, să înțelegi și să aplici legea: ai are temeiul în dezvoltarea obiectivă a realității, se imboldăște, se dezvoltă în conformitate cu ceea ce este, că legea în interzicere existentă dacă este desprinsă din sfera realității, dacă este înțeles și aplicat, ca ceva indiferent față de cursul vieții”.

Forma diferențiată, ramificată a dezvoltării devine una din legăturile esențiale ale artei contemporane.

Tendința de a restrînge sfera expresivității artistice din care se „extrage” generalizarea a dus, de pildă după părerea autorea, la căderea „modernismului” rus ca un curent de împrumut, cînd de fapt el a precedat o serie de curente artistice din apusul (Leontiev, Andreiev, Andrei Belli, — în literatură, Kandinski, (abstracționism), Malevitch (supraturism) — în pictură, Stravinski în muzică, fiind considerat acolo ca fondatori ai artei moderne), ca și la minimalizarea unor probleme esențiale ale esteticii realismului socialist — ca tradiția și specifiții naționale.

EXISTĂ UN REALISM HALUCINANT?

Un valman ridică pe vocea sa soarele (drama lui de Moravia, Înlăpșarea la cer a lui Orfeu), Tîrănuț (Iraza Sionio, omul epur), aduce, pentru concepții săi, ploile pe cîmpurile secătuite (romanel lui Moayez Lopez, Țara oamenilor nefericiți în drăgoșii). În ce măsură miturile, motivul

1) The concept of realism in literary scholarship. In: Concept of criticism by René Wellek, Jr. 1960, New Haven and London, Yale University press.

2) V. Șerbină, O privire literaturii asupra fenomenului, Voprosi literatury nr. 1, 1966.

fantastic de sorginte populară, preluate masiv de literatura Americii de Sud (cele două exemple de mai sus sînt din literatura braziliană) pot fertiliza creația cultă orientată spre realism? Este una din întrebările pe care și le pune N. Terterian (Există und realism halucinant?, Kunst und Literatur, Berlin nr. 1, 1966).

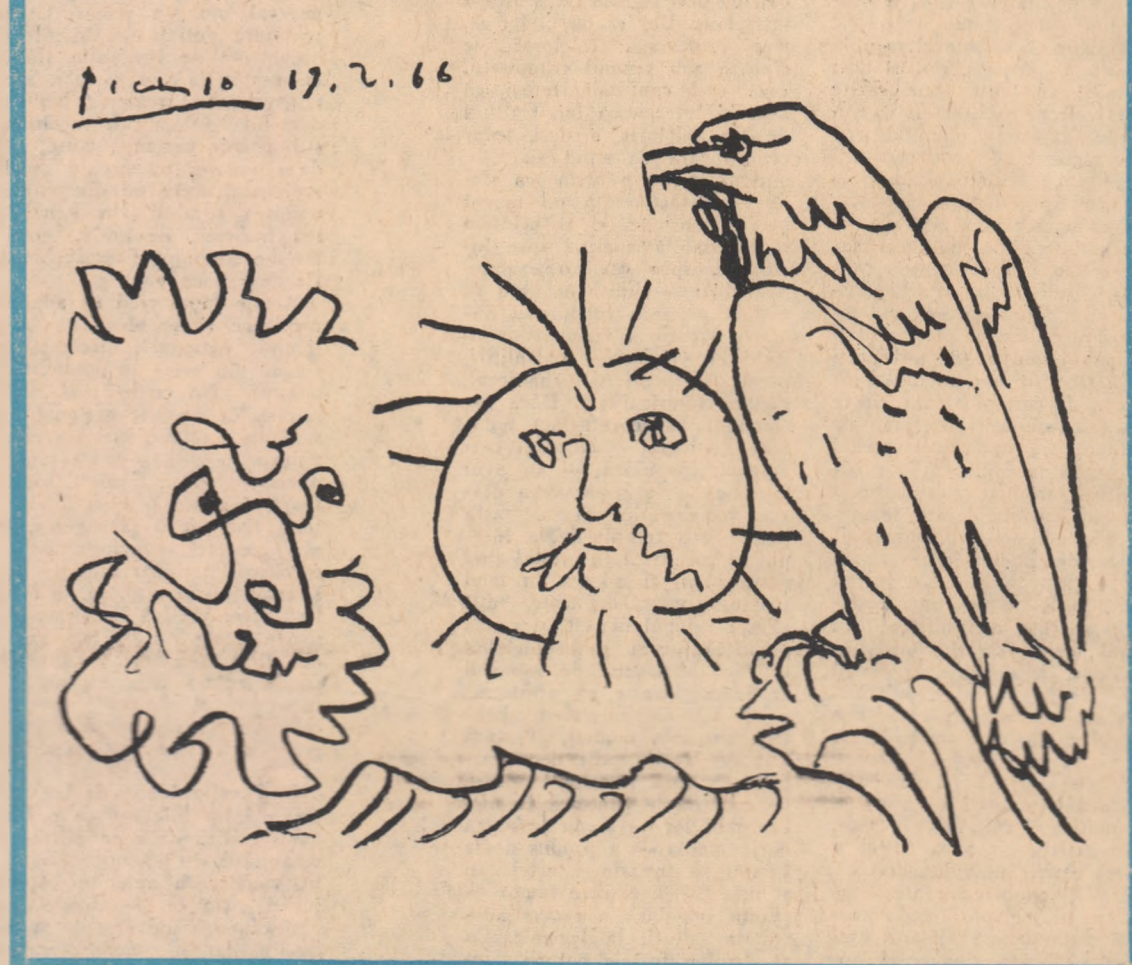
Un asemenea fantastic de efect imediat duce de fapt la lărgirea spațiului literar, mai ales prin aceea că valorifică în conștiința socială a prezentului vise, aspirații netrecute de stadiul basmului, al legendelor.

Cauzalitatea cosmică proprie miturilor populare, tema folclorică a atotputerniciei omului capătă caracter realist în ambianța problematică prezentului atunci cînd fixează țința unei aspirații sociale.

A DOUA VIAȚĂ A TEATRULUI

Atunci cînd apărea cinematograful sonor, devenit mereu mai popular, teatrul își luca pe scenă chiar destinul său, „Innoarea” teatrului cu mijloacele cinematografice, par întuzi de vitalitate

PICASSO 1966

aduse unui organism bolnav și nu puțin au fost aceia care au intuit „moartea teatrului”.

De aici pornește însă „cel de al doilea suflu al teatrului” — după expresia lui Jean Duvignaud (Le second souffle du théâtre, în: Sociologie du théâtre, Paris, 1945).

Conștrîns să-și aperne existența, teatrul tinde să reunească mijloacele comune cinematografului și să-și regăsească principiile cele mai simple prezentînd direct o imagine plastică a omului din perspectiva dinamică sale interioră, comunicînd nuda înfrun-

tare dintre esență și aparență, dintre morală și acțiune, dintre conștie și intransigență, excitînd astfel energia latentă a conștiinței. În această privință, capacitatea teatrului este legată de mijloacele sale specifice bazate pe cuvînt, pe rostirea gândirii (și nu pe imaginea ei), ca și pe conținutul născuț de a descria problemele esențiale ale epocii.

EROILOR VIETNAMEZI

Gîndul meu cutreieră prin Vietnam
Din casă în casă, de la neam la neam.
Umbilă prin țîrguri, aleargă prin sate,
Cu suflul de rîudă, cu suflul de frate.

Prin munte aleargă, pe drumul cel lung,
Și află mormîntul vitejilor Hung...
Copilul-minune!, pe calu-i de fer,
Prinde în lance luceferi din cer...

Țara întreagă în juru-i s-adună
Și buciumul cheamă la luptă, răsună.
Toți sînt ca unul și unul ca toți,
Venii de prin sate, ieșiți din cetăți.

Minăți de durerea și ura ce-o poartă,
Nimica, în lupte, nu uiți, nu iartă.
Nu uiți altarul strămoșilor duși,
Nici frații și fiii, de bombe răpuși.

Răzbuind budistul ce cade în rugă
Și cerbul ce cădă scăpare prin fugă.
Așază locul pe care-au crescut,
Pădurea de bambuși și dealul de lut.

Urmează exemplul lui Nguyen Van Troi,
Surorilor Trung și al multor eroi.
Luptă ca rîul Hien să nu mai despartă,
Țara să fie pe veci laolaltă.

Dumitru CORBEA

- 1) Legenda spune că sub Hung și Viles, cu mii de ani înaintea erei noastre, Vietnamul a fost salvat de invazie străină de către un copil-minune.
- 2) Eroii al Frontului Național de Eliberare din sud, ucis de trădătorii poporului vietnamez.
- 3) Eroine de la începutul erei noastre.

NU UITAȚI! MAI SÎNT CINCI ZILE

La 31 mai a. c. se închide concursul

„EROUL LITERAR PREFERAT”

ATRAGEM ATENȚIA CĂ NU SÎNT LUATE ÎN CONSIDERARE DECIT RĂSPUNȘURILE TRIMISE PE BULETINE ÎN FIECARE DEPUTAT DIN GAZETA NOASTRĂ (PENTRU REGULAMENTUL CONCURSULUI, VEZI NUMARUL 11 DIN 28 APRILIE A.C.).

REZULTATUL VA FI PUBLICAT ÎN NUMARUL NOSTRU DIN 15 Iunie A.C.

BULETIN PENTRU CONCURS

Din cele 25 de numere de eroi literari aleși de juriul concursului, trecînd în ordinea preferinței primii zece eroi din lista alăturată de juriu.

SERIA I									
1-1									
2-1									
3-1									
4-1									
5-1									
6-1									
7-1									
8-1									
9-1									
10-1									

Pentru cazul în care vor exista prea multe rezultate identice, completaj în continuare, tot în ordinea preferințelor și restul de 15 nume din lista alăturată de juriu concursului.

SERIA A II A									
11-1									
12-1									
13-1									
14-1									
15-1									
16-1									
17-1									
18-1									
19-1									
20-1									
21-1									
22-1									
23-1									
24-1									
25-1									

NUME: PRONUME; Adresa completă (localitatea, strada, numărul, ralonul) a concurentului!

Acest buletin trebuie să fie expediat prin poștă pînă în ziua de 31 mai a.c. (se socoteste valabil dacă are data poștei din acea zi) pe adresa:

GAZETA LITERARĂ
B-dul Ana Ipătescu nr. 15, ralonul „30 Decembrie”
PENTRU CONCURS

GAZETA LITERARĂ

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Utan (redactor-șef); Teodor Băls; Al. I. Ghilia; Ion Lăzăreanu (redactor-șef adjuncți); Alexandru Oprea (redactor-șef adjuncți); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție).

Prezentarea artistică: Radu Georgescu

Prezentarea grafică: Octav Minculescu

Imprimat la Întreprinderea poligrafică „Informația”